

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ**

**МАХАМБЕТ ӨТЕМІСОВ АТЫНДАҒЫ БАТЫС
ҚАЗАҚСТАН МЕМЛЕКЕТТІК УНИВЕРСИТЕТІ**

«ҒЫЛЫМ ОРДАСЫ» РМК ҒЫЛЫМИ КІТАПХАНА

**ҚЫДЫРШАЕВ
АБАТ
САТЫБАЙҰЛЫ**

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ**

**МАХАМБЕТ ӨТЕМІСОВ АТЫНДАҒЫ БАТЫС
ҚАЗАҚСТАН МЕМЛЕКЕТТІК УНИВЕРСИТЕТІ**

«ҒЫЛЫМ ОРДАСЫ» РМҚ ҒЫЛЫМИ КІТАПХАНА

Қазақстан ғалымдарының биобиблиографиясы

**ҚЫДЫРШАЕВ
АБАТ
САТЫБАЙҰЛЫ**

**Алматы
2013**

УДК 01
ББК 91.9: 74

Қ 79 Қыдыршаев Абат Сатыбайұлы. Қазақстан ғалымдарының биобиблиографиясы / Құраст.: Д.Ж. Құсайынов, педагогика ғылымдарының кандидаты, доцент; Ә.С. Мұханбетқалиев, педагогика ғылымдарының кандидаты, аға оқытушы; М.Қ. Әжіғалиев, педагогика ғылымдарының кандидаты, аға оқытушы; А.А. Раманова, филология ғылымдарының кандидаты, доцент. Жауапты редактор З.Ж. Мүтиев, филология ғылымдарының кандидаты, доцент; Р.О. Кәрібжанова, «Ғылым ордасы» РМК бас директоры. Библиогр. ред.: Ш.Е.Құнанбаева. – Алматы: «Ғылым ордасы» РМК Ғылыми кітапхана, 2013. – б.: сурет. [«Қазақстан ғалымдарының биобиблиографиясы» атты сериясы].

ISBN 978-601-7254-60-5

УДК 01
ББК 91.9: 74

ISBN 978-601-7254-60-5

© «Ғылым ордасы» РМК
Ғылыми кітапхана, 2013

ОҚЫРМАНДАРҒА

Сіздердің назарларыңызға ұсынылып отырған «Қазақстан ғалымдарының биобиблиографиясы» сериясының жалғасы болып табылатын бұл көрсеткіш – педагогика ғылымдарының докторы, профессор, танымал әдіскер Абат Сатыбайұлы Қыдыршаевқа арналған.

Биобиблиографияға ғалымның өмірі мен қызметін, қоғамдық және педагогикалық қызметін сипаттайтын мәліметтер, оның еңбектері және ол туралы әдебиеттер енгізілген.

Көрсеткіш материалы хронологиялық тәртіппен орналасқан: әр жылдың көлемінде әліпби ретімен – қазақ тілінде, одан кейін орыс және шет тілдерінде жарияланған еңбектері беріліп отыр.

Еңбектерінің әліпбилік және бірлесіп жазған авторлар көрсеткішіндегі сілтемелері хронологиялық көрсеткіштегі еңбектердің рет санында берілген.

**ПЕДАГОГИКА ҒЫЛЫМДАРЫНЫҢ
ДОКТОРЫ, ПРОФЕССОР
АБАТ САТЫБАЙҰЛЫ ҚЫДЫРШАЕВТЫҢ
ӨМІРІ МЕН ҚЫЗМЕТІНІҢ НЕГІЗГІ
КЕЗЕҢДЕРІ**

Абат Сатыбайұлы Қыдыршаев 1963 жылы 15 қарашада бұрынғы Гурьев облысы, Теңіз ауданы (қазіргі Атырау облысы, Құрманғазы ауданы) Киров селолық кеңесіне қарасты Тайланбай ауылында дүниеге келген.

1981. Гурьев облысы Теңіз ауданының Байда селолық кеңесіне қарасты Котяевка селосындағы Н.К. Крупская атындағы орта мектебін бітірді.

1981-1985. А.С.Пушкин атындағы Орал педагогикалық институтының филология факультетінің студенті. «Қазақ тілі мен әдебиеті» мамандығы, күндізгі бөлім.

1984. Аталмыш білім ордасы филология факультетінің «Данко» студенттік құрылыс отрядінің командирі.

1985-1990. Атырау облысы, Құрманғазы ауданының К. Маркс атындағы қазақ орта мектебінің (қазіргі Әбу Сәрсенбаев атындағы) қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі.

1989. Республикалық пәндік олимпиада (Гурьев қаласы) қорытындысында К.Маркс атындағы орта мектебі оқушыларының шығармашылығы бойынша әзірленген «Жас қалам» қабырға газеті республикалық конкурс нәтижесінде 3 орынға ие болды.

1990-1992. Орал педагогикалық институтының «Қазақ тілі» кафедрасының ассистенті, оқытушысы, фило-

логия факультеті кәсіподақ ұйымының төрағасы, филология факультеті деканының орынбасары.

1993-1995. Қазіргі Абай атындағы Қазақ Ұлттық педагогикалық университетінің аспиранты.

1993. «Ахмет Байтұрсынов – әдістемеші» атты тұңғыш кең көлемді ғылыми-әдістемелік мақаласы жарияланды («Жалын» журналы, № 3, Алматы қаласы).

1995. «Ахмет Байтұрсынұлының әдістемелік мұрасы» тақырыбында кандидаттық диссертациясы сәтті қорғалып, педагогика ғылымдарының кандидаты ғылыми дәрежесі берілді.

1995-1996. «Қазақ тіл білімі» кафедрасының меңгерушісі.

– «Қазақ филологиясы» факультетінде Ахмет Байтұрсынұлы атындағы әдістемелік бірлестік ашылып, оқу үдерісіне «Ахметтану» курсы енгізілді.

1996-1997. «Қазақ лингводидактикасы» кафедрасының меңгерушісі.

1997. Жас ғалымдар кеңесінің төрағасы (Осы жылы жас ғалымдар мен аспиранттардың тұңғыш ғылыми мақалалар жинағын баспадан шығарушы).

1998. «Ахмет Байтұрсынұлының әдістемелік мұрасы» атты монографиясы жарық көрді.

– «Ахмет Байтұрсынұлы әліппелері туралы» мақаласы А.Байтұрсынұлы атындағы Тіл білімі институты ғалымның 125 жылдығына орай әзірлеген «Ахметтану тағылымдары» атты ғылыми жинаққа енгізілді («Ғылым» баспасы, Алматы қаласы).

1999-2001. Абай атындағы Қазақ Ұлттық педагогикалық университетінің аға ғылыми қызметкері.

– «Шешен сөйлеу мәдениетіне баулу мәселесі» мақаласы Құдайберген Қуанұлы Жұбановтың 100 жылдығына арналған «Қазақ тілі жүйесі және лингводидактика мәселелері» жинағына енді (Алматы, Абай атындағы Алматы мемлекеттік университеті).

2000. «Шешендік өнер» курсының бағдарламасы (Гуманитарлық жоғары оқу орны студенттеріне арналған) жарық көрді.

– «Шешендіктануды оқытудың ғылыми-әдістемелік негіздері» атты монографиясы жарық көрді.

– «Қаныш Сәтбаевтың шешендігі» атты мақаласы жарық көрді (БҚО «Ұстаз» ғылыми-әдістемелік журналы бетінде).

– Академик Т.Т. Тәжібаевтың туғанына 90 жыл толуына арналған «Қазақстандағы психология және педагогика ғылымдарының өзекті проблемалары» атты республикалық ғылыми-теориялық конференцияда (Алматы қаласы, Әл-Фараби атындағы ҚМҰУ, Қазақтың Ы.Алтынсарин атындағы Білім академиясы) «Студенттерді тілдік қатынас мәдениетіне баулу» тақырыбында баяндама жасады.

– «Педагогикалық практика – мамандыққа баулу сатысы» атты әдістемелік көмекші құралы жарық көрді.

2001. Тұңғыш рет шешендіктану негіздерін оқытудың қағидааттары, формалары, әдістері туралы ғылыми-әдістемелік мақалалары жарияланды («Қазақстан мектебі» журналы, № 4, № 5, № 6, Алматы қаласы).

– «Шыңжаң қоғамдық ғылымы» (Шыңжаң қоғамдық ғылымдар академиясының хабаршысы), «Іле айдыны»

(әдеби журнал), «Гле» (аймақтық газет) басылымдарында, (ҚХР, Құлжа) қазақтың дәстүрлі шешендік өнері туралы ғылыми мақалалары жарық көрді.

– «Духовное наследие народов Казахстана и школьное образование» атты ғылыми-практикалық конференцияда (Алматы, Учреждение образования Школа духовного согласия «Парасат») «Қазақ халқының ата дәстүрі негізінде шешен сөйлеуге үйрету жұмысының әдістемелік-дидактикалық аспектілері» тақырыбында баяндама жасады.

– «Қазақстанның тәуелсіздігіне 10 жыл: нәтижелері және болашағы» атты халықаралық конференцияда (Алматы, «Қайнар» университеті) «Қазақ шешендіктану ғылымы туралы» тақырыбында баяндама жасады.

– «Жас ғалымдар – Қазақстан тәуелсіздігінің 10 жылдығына» атты халықаралық конференцияда (Алматы қаласы, Қаныш Сәтбаев атындағы ҚҰТУ) «Техникалық жоғары оқу орындарында шешендіктануды оқытудың қажеттілігі» тақырыбында баяндама жасады.

– «Десять лет реформ на постсоветском пространстве: ожидания, результаты, перспективы» атты халықаралық конференцияда (Алматы, «Тұран» университеті) «Шешендіктануды оқытудың психологиялық иірімдеріне барлау нәтижелері» тақырыбында баяндама жасады.

– «XXI ғасырдағы білім және ғылым: болашаққа көзқарас (Жаңаша ғылым-білім технологиялары және даму көкжиектері)» атты халықаралық ғылыми-практикалық конференцияда (Алматы, ҚР ҰҒА, «Katev»

халықаралық қоғамдық қоры) «Шешендіктану пәнін оқыту арқылы студенттерді шешендік іс-әрекетке баулу амалдарының жіктемесі» тақырыбында баяндама жасады.

– Ы.Алтынсарин атындағы Қазақтың білім академиясының ұйымдастыруымен өткізілген халықаралық ғылыми-практикалық конференцияда (Алматы қаласы) «Шешендіктану пәнін оқыту арқылы шешен сөйлеуге үйретудің логикалық аспектілері» тақырыбында баяндама жасады.

– «Қазақстан мемлекеттік тәуелсіздік жолында: тарих және қазіргі заман» атты халықаралық ғылыми-практикалық конференциясында (Семей қаласы, Шәкәрім атындағы Семей мемлекеттік университеті) «Шешендіктануды оқытудың психолінгвистикалық аспектілері» тақырыбында баяндама жасады.

– «Түркітану мәселелері: бүгінгі мен болашағы» атты халықаралық ғылыми конференциясында (Алматы қаласы, Қазақ мемлекеттік қыздар пединституты) «Шешен-лектордың кәсіби қалпын қалыптастыруға қатысты шешендік іс-әрекеттің әдістемелік қағидалары» тақырыбында баяндама жасады.

– Еңбек және әлеуметтік қатынас академиясының ұйымдастыруымен өткізілген халықаралық ғылыми-практикалық конференциясында (Орал қаласы) «Қазіргі шешендіктануды оқытудың лингвистикалық аспектілері» тақырыбында баяндама жасады.

2001. «Шешендіктануды оқытудың ғылыми-әдістемелік негіздері» (жоғары оқу орындарының гумани-

тарлық бөлімдері бойынша) тақырыбында докторлық диссертациясын сәтті қорғап, педагогика ғылымдарының докторы ғылыми дәрежесіне ие болды.

2002-2003. Филология факультетінің деканы.

– «Шешендіктану» айдары ашылды (Батыс Қазақстан мемлекеттік университетінің хабаршысы (ғылыми журналы) бетінде).

– «Қазақстан дамуының қазіргі жағдайындағы ғылым және білім беру: тәжірибесі, мәселелері және перспективалары» атты Батыс Қазақстан мемлекеттік университетінің 70 жылдығына арналған халықаралық ғылыми-практикалық конференциясында (Орал қаласы) «Шешен-маманның этикалық мәдениетін қалыптастыру мәселесі» тақырыбында баяндама жасады.

2003. Ұлт ұстазы Ахмет Байтұрсынұлының туғанына 130 жылдығына орай Орал қаласында тұңғыш рет республикалық ғылыми-әдістемелік конференцияны ұйымдастырушы және алғаш рет «Ахметтану және қазақ филологиясының өзекті мәселелері» атты ғылыми-әдістемелік жинағының жалпы редакциясын басқарып, өз қаржысымен шығарушы.

2003-2004. Қазақ филологиясы факультетінің деканы.

2003-2009; 2011-2013. М. Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университеті хабаршысының (ғылыми журнал) редакциялық алқа мүшесі (жалғасуда).

2004. Педагогика және психология факультетінің деканы.

– «Оқу-әдістемелік жұмыстар саласында жоғары нәтижелерге қол жеткізген ғалым-әдіскер» номинациясының иегері (М. Өтемісов атындағы БҚМУ-дың 2003-2004 оқу жылы қорытындысы бойынша).

2004. «Жұбанов тағылымы» атты VI Халықаралық ғылыми-теориялық конференцияда (Ақтөбе қаласы) «Ғалым шешен Құдайберген Жұбанов және шешендіктануды оқытудың ұстанымдарын таразылау мәселесі» тақырыбында баяндама жасады.

– «Шешендіктану» атты оқу құралы (бірінші басылымы) жарық көрді.

– «Шешен-лектор профессиограммасы» атты көмекші оқу құралы жарық көрді.

– «Шешендік тағылымы» атты оқу құралы жарық көрді.

2004-2007. Абай атындағы Қазақ Ұлттық педагогикалық университетінің жанындағы филология, педагогика ғылымдарының докторы (кандидаты) ғылыми дәрежесін беру жөніндегі Д 14.09.04 диссертациялық кеңесінің мүшесі.

2005. «Мемлекеттік тілдің мәртебесін арттыру – әрбір азаматтың парызы» атты I Халықаралық ғылыми-практикалық конференцияда (Орал қаласы) «Педагогикалық іс-әрекет барысында шешендік өнер элементтерін практикалық тұрғыда қолдану мәселесі» тақырыбында баяндама жасады.

– Академик Т.Т. Тәжібаевтың туғанына 95 жыл толуына арналған «Орталық Азия республикалары мен ТМД елдеріндегі түркі тілдес халықтардың этно-

психология мен этнопедагогикасының қазіргі жағдайы, олардың даму перспективалары» атты III халықаралық ғылыми-теориялық конференцияда (Алматы, Әл-Фараби атындағы ҚҰУ, Академик Т.Т. Тәжібаев атындағы этнопсихология және этнопедагогика орталығы) «Кәсіби маман сөйлеу мәдениетінің қалыптасуы хақында» тақырыбында баяндама жасады.

– «Сохранение окружающей среды – важнейшая проблема современности» атты халықаралық ғылыми-практикалық конференциясында (Орал қаласы, Жәңгір хан атындағы БҚАТУ) «Лингвоэкологиялық сауаттылықтың қажеттілігі» тақырыбында баяндама жасады.

2005-2012. Батыс Қазақстан облысының «Ағартушы» мемлекеттік тілді оқыту орталығының Ғылыми-әдістемелік кеңесінің төрағасы.

2006-2009. М. Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университетінің «Қазақ тілі мен әдебиеті және оқыту теориясы» кафедрасының меңгерушісі.

– Сырым Датұлы атындағы шешендік өнерге баулу бірлестігі ашылды.

– Кафедра жанынан «Риторика» ғылыми-зерттеу орталығы құрылды.

– «12 жылдық білім жүйесі және жаңа педагогикалық технологиялар» атты республикалық ғылыми-практикалық конференцияда (Ақтөбе қаласы) «Мұғалім кадрларының біліктілігін арттыруға шешендіктану ілімінің қатысы» тақырыбында баяндама жасады.

– «А.С. Пушкин в культурном пространстве Запада и Востока» атты халықаралық ғылыми-практикалық

конференцияда (Орал қаласы) «А.С. Пушкин және кәсіби маманның сөйлеу мәдениетін қалыптастыру аспектілері» тақырыбында баяндама жасады.

– «Ғалым-ұстаз Серікқали Шарабасов және қазақ филологиясы мәселелері» атты аймақтық ғылыми-практикалық конференцияны ұйымдастырушы және осы аттас ғылыми мақалалар жинағын өз қаржысымен шығарушы.

2006-2008. ҚР Білім және ғылым министрлігінің ғалым мамандарға арналған ғылыми-зерттеу еңбектерге орай берілетін мемлекеттік стипендия иегері (ҚР Білім және ғылым министрлігінің 2006 жылғы 6 желтоқсандағы № 627 Бұйрығы).

2007-2008. ҚР Білім және ғылым министрлігінің Білім және ғылым саласындағы бақылау комитеті жанындағы педагогика және психология мамандығы бойынша эксперттік комиссия мүшесі және ғалым хатшысы (ҚР Білім және ғылым министрлігінің 2007 жылғы 12 наурыздағы № 183 Бұйрығы).

– «Академик Қажым Жұмалиев және ұлттық рухани әлем» тақырыбындағы республикалық ғылыми-практикалық конференциясын ұйымдастырушы және осы аттас ғылыми мақалалар жинағының жалпы редакциясын басқарушы.

– ҚР Білім және ғылым министрлігінің Білім және ғылым саласындағы қадағалау және аттестаттау комитетінің шешімімен *доцент* ғылыми атағы берілді.

– «Қазақстанда жоғары білім беруді реформалау: тарихы, тәжірибесі және болашағы» атты халықаралық

ғылыми-тәжірибелік конференциясында (Атырау қаласы) «Педагогикалық шешендіктану» курсының жоғары оқу орындарында оқытудың кейбір қырлары» тақырыбында баяндама жасады.

– «Мемлекеттік тіл саясаты және тіл мәдениетінің өзекті мәселелері» атты ІІ Халықаралық ғылыми-практикалық конференцияда (Орал қаласы) «Риторикалық мәдениет және шешендіктануды оқытудың кейбір теориялық аспектілері» тақырыбында баяндама жасады.

– «Мемлекеттік тіл: даму мен өркендеудің жаңа кезеңі» атты халықаралық ғылыми-практикалық конференциясын (Орал қаласы) ұйымдастырушы және осы аттас ғылыми мақалалар жинағын әзірлеуші.

– «Іскерлік шешендіктану қағидалары» атты оқу құралы жарық көрді.

– «Шешендіктану», «Іскерлік шешендіктану», «Педагог мамандардың шешендік шеберлігін жетілдіру талаптары» атты электронды оқулықтары әзірленіп ұсынылды.

– Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігінің «Құрмет грамотасымен» марапатталды.

2008. ҚР Білім және ғылым министрлігінің Білім және ғылым саласындағы бақылау комитетінің шешімімен *профессор* ғылыми атағы берілді.

– «Жоғары оқу орнының үздік оқытушысы» (2007 жыл) мемлекеттік грантының иегері (ҚР Білім және ғылым министрлігінің 2008 жылғы 22 ақпандағы № 92 Бұйрығы).

– «Кестелі шешендіктану» атты оқу-әдістемелік құралы жарық көрді.

– Профессор М.М. Тілеужановтың туғанына 80 жыл толу мерейтойына арналған «Фольклор әлемі және фольклортанудың ғылыми кеңістіктегі орны мен жаңа бағыттары» атты республикалық ғылыми-практикалық конференциясын ұйымдастырушы және осы аттас ғылыми жинағын әзірлеп шығарушы.

– «Педагогикалық шешендіктану», «Тілдік қатынас мәдениеті» курстарының бағдарламалары жарық көрді.

– Қазақстанның Педагогикалық ғылымдар академиясы Президиумы шешімі бойынша Қазақстан ПҒА-сының корреспондент мүшесі.

– ҚР Білім және ғылым министрлігінің Білім және ғылым саласындағы бақылау комитетінің «Алғысы» жарияланды.

– «Қазіргі қоғамдағы және білім беру саласындағы шешендіктанудың өзекті мәселелері» («Актуальные проблемы риторики в современном обществе и в сфере образования») атты республикалық ғылыми-практикалық конференциясын Орал қаласында тұңғыш рет өз қаржысымен ұйымдастырушы және осы аттас ғылыми жинағының жалпы редакциясын басқарушы.

– «Профессор Н.Оралбаева және тіл білімі мен әдістеме ілімі» атты атақты ғалым Н.Оралбайдың 80 жылдық мерейтойына арналған халықаралық ғылыми-практикалық конференциясында (Алматы қаласы) «Қазақ орта мектептерінде шешендіктануды оқыту

арқылы оқушыларды риторикалық мәдениетке баулу мәселесі» тақырыбында баяндама жасады.

– Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе мемлекеттік университеті жанындағы Гуманитарлық зерттеулер институтының ғылыми мақалалар жинағының алтыншы шығарылымына (Ақтөбе қаласы) «Риторикалық мәдениет және оны қалыптастыру мәселесі» атты мақаласы енді.

– «Евразийское предназначение художественного и философского наследия Льва Николаевича Толстого» атты халықаралық ғылыми конференциясында (Орал қаласы, ОФ: «Евразийский Союз ученых») «Л.Н.Толстой мен А.Байтұрсынұлы: ағартушылық, әдістемелік байланыстар» тақырыбында баяндама жасады.

2009. Ресей Риторикалық қауымдастығының мүшесі.

– «Риторика и культура общения в общественном и образовательном пространстве» атты XIII халықаралық ғылыми-практикалық конференциясында (РФ, Москва қаласы, А.С. Пушкин атындағы мемлекеттік орыс тілі институты) «Некоторые аспекты о научно-методической основе обучения риторике» тақырыбында баяндама жасады.

2009-2010. Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық университетінің «Кәсіптік білім» кафедрасының меңгерушісі.

– «Жоғары білім беру жүйесіндегі риторика» («Риторика в системе высшего образования») айдары ашылды (Жәңгір хан атындағы БҚАТУ-дың «Ғылым және білім» атты ғылыми-практикалық журналы бетінде).

– «Кәсіптік білім» жаршысын шығарушы (Жәңгір хан атындағы БҚАТУ-дың «Заңғар» газетінің бетінде) (Газет ішіндегі газет) («Кәсіптік білім» мамандығында оқитын инженер-педагогтарға арналған).

2009-2011. Жәңгір хан атындағы БҚАТУ-дың «Ғылым және білім» ғылыми-практикалық журналының редакциялық алқасының мүшесі.

2009-2013. Республикалық ғылыми-әдістемелік, педагогикалық «Білім технологиялары» («Образовательные технологии») журналының (Алматы) ақылдастар алқасы мүшесі (жалғасуда).

2009. Қазақстанның Педагогикалық ғылымдар академиясы Президиумы шешімі бойынша Қазақстан ПҒА-сының толық мүшесі (академигі).

2010. Жәңгір хан атындағы БҚАТУ-нің тәрбие және әлеуметтік жұмыстар жөніндегі проректоры.

– «Ақтан Керейұлы және аймақтық әдебиеттану мәселелері» атты республикалық ғылыми-тәжірибелік конференцияда (Ақтөбе қаласы) «Халықтың шешендік дәстүрі және Ақтан Керейұлы ақындығы» тақырыбында баяндама жасалды.

2010-2011. «Қазақ және орыс тілдері» кафедрасының меңгерушісі.

– «Риторика» жаршысын шығарушы («Заңғар» газетінің бетінде), (Аграрлық-техникалық жоғары оқу орнының студенттеріне арналған «Қазақ және орыс тілдері» кафедрасының үнқағазы).

– Ш.Уәлиханов атындағы Көкшетау мемлекеттік университетінің жанындағы филология (мамандығы –

10.02.01 – орыс тілі, 10.02.19 – тіл теориясы), педагогика (мамандығы – 13.00.02 – Оқыту және тәрбиелеу теориясы мен әдістемесі (бастауыш, орта және жоғары білім беру жүйесіндегі қазақ тілі) ғылымдарының докторы ғылыми дәрежесін беру жөніндегі Д 14.61.27 диссертациялық кеңесінің мүшесі.

– Қазақтың ұлы ғалымы Ш.Ш. Уәлихановтың 175 жылдығына арналған «Еуразиялы мәдени кеңістігіндегі Шоқан Уәлихановтың мұрасы» атты Халықаралық конгресте (Көкшетау қаласы) «Шоқан Уәлиханов және жоғары оқу орны студенттерінің риторикалық мәдениетін қалыптастыру мәселесі» тақырыбында баяндама жасады.

– «Мемлекеттік тіл саясаты: жаңа кезең мен жаңа міндеттер» атты III халықаралық ғылыми-практикалық конференциясында (Орал қаласы) «Мемлекеттік қызметкерлердің аспектілері» тақырыбында баяндама жасады.

– Шәкірттері Әскен Самұратұлы Мұханбетқалиев (29 қазан, 2010 ж.) («Қазақ мектебінің VII сыныбында шешендік өнерді оқыту әдістемесі»), Марат Қайыржанұлы Әжіғалиевтер (17 қараша, 2010 ж.) («Педагогикалық шешендіктану» курсының оқытудың әдістемелік жүйесі») кандидаттық диссертацияларын сәтімен қорғап, педагогика ғылымдарының кандидаттары ғылыми дәрежесіне ие болды.

– ҚР Білім және ғылым министрлігінің білім және ғылым саласындағы Бақылау комитеті жанындағы педагогика және психология мамандығы бойынша эксперттік

комиссия мүшесі (ҚР Білім және ғылым министрлігінің 2010 жылғы 12 қарашасындағы Бұйрығы).

2011. «Нұр Отан» халықтық демократиялық партиясының мүшесі.

– «Практикалық қазақ тілі курсы бойынша мәтіндер мен тапсырмалар жинағы» атты көмекші оқу құралы жарық көрді.

– «Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 20 жылдығына арналған «Әлеуметтік-гуманитарлық ғылымдардың интеллектуалдық ұлт қалыптастырудағы рөлі» атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясында (Орал қаласы, БҚГА) «Оқу үрдісіндегі риторикалық технология-интеллектуалды ұлт қалыптастырудың өзегі» тақырыбында баяндама жасады.

– Халықаралық «Қазақ тілі» қоғамы V құрылтайының делегаты (Көкшетау қаласы).

– «Қазақстан Республикасы жоғары оқу орындарындағы академиялық ұтқырлық: тәжірибе және даму мүмкіндіктері» атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясында (Орал қаласы, М. Өтемісов атындағы БҚМУ) «Жоғары оқу орындарындағы академиялық ұтқырлық аясындағы кәсіби маманның тілдік қарым-қатынас мәдениетінің аспектілері» тақырыбында баяндама жасады.

– «Материалдарды слесарлық өңдеу технологиясы» атты (авторлық бірлестікте) оқу құралы жарық көрді.

2011-2012. М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университетінің педагогика факультетінің деканы.

– «Тағылым»: «Педагогика және психология», «Бастауышта оқыту педагогикасы мен әдістемесі», «Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану» мамандықтары үшін және «Салауатты өмір салты»: «Дене тәрбиесі және спорт», «БӘД» мамандықтары үшін жаршыларын шығарушы («Өркен» газеті бетінде).

2012. Халықаралық көптілді білім беруді дамыту орталығының директоры.

– «Полиглот» («Polyglot») жаршысын шығарушы (ХКББДО жаршысы) («Өркен» газеті бетінде);

– АҚШ және Қалмақ Республикасында (Элиста қаласы) өткізілген халықаралық конференциялардың ғылыми жинақтарында ғылыми-әдістемелік мақалалары жарияланды.

– «Көптілділік: өзекті мәселелері мен болашағы» атты халықаралық ғылыми-практикалық конференцияда (Алматы қаласы) «Интеллектуалды ұлт қалыптастырудағы риторикалық технологияның мәні» тақырыбында баяндама жасалды.

– «Қазақстан Республикасының ғылымын дамытуға сіңірген еңбегі үшін» төсбелгісімен марапатталды.

– М. Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университетінің 80 жылдығына арналған «Жоғары оқу орнындағы білім, ғылым және инновация: кешегісі, бүгінгі және келешегі» атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясында «Іскерлік қатынастағы сөйлеу этикетіне қатысты риторикалық қағидалар кешені» тақырыбында баяндама жасады.

– «2012 жылдың жоғары оқу орнының үздік оқытушысы» атағының екінші мәрте иегері.

– «Шешендіктану: теориясы мен практикасы» оқу құралы жарық көрді.

– «Педагогикалық практиканы ұйымдастыру әдістемесі» атты оқу құралы жарық көрді.

2013. Қазақстан Педагогикалық ғылымдар академиясының хабаршысында (ғылыми журнал) «Білім беру жүйесіндегі шешендік өнер» айдары ашылды.

– «Ахмет Байтұрсынұлы және заманауи білім беру мәселелері» атты халықаралық ғылыми-теориялық конференцияда (Орал қаласы) «Ахмет Байтұрсынұлының лингводидактикалық, лингвисторикалық тұжырымдарының бүгінгі білім беру ісімен сабақтастығы» тақырыбында баяндама жасады.

– Қазақстан Республикасының Президенті – Ұлт көшбасшысы Н.Ә. Назарбаевтың «Қазақстан – 2050» стратегиясы – қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауын қолдау мақсатындағы «Қазақстан – 2050» стратегиясы: мемлекеттік тіл және көптілді білім беруді дамыту мәселелері» тақырыбындағы республикалық ғылыми-практикалық конференциясын ұйымдастырушы.

– «Қазақстан – 2050» стратегиясы: мемлекеттік тіл және көптілді білім беруді дамыту мәселелері» тақырыбындағы республикалық конференциясында (Орал қаласы, Халықаралық көптілді білім беруді дамыту орталығы) «Латын әліпбиі: кеңесе келген шешімнің кемісі болмас» тақырыбында баяндама жасады.

– «Білім берудегі инновациялар: бағдарлар мен үрдістер» атты V халықаралық ғылыми-әдістемелік конференцияда (Алматы қаласы) «Педагог, ғалым Мағжан Жұмабайұлының ана тілін оқытудағы әдістемелік тұжырымдарының құндылығы» тақырыбында баяндама жасады.

2013. «Махамбет» халықаралық ғылыми-зерттеу орталығының директоры.

– «Махамбет дауысы» («Голос Махамбета» - «Makhambet's voice») жаршысын шығарушы («Махамбет» ХҒЗО жаршысы) («Өркен» газеті бетінде).

– Чехияда (Прага қаласы) өткізілген халықаралық конференцияның ғылыми жинағында ұлттық шешендік өнер туралы мақаласы басылды.

– «Шешендіктану» оқу құралын (толықтырылып, өңделген екінші басылымы) Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті жанындағы «Білім» тобындағы мамандықтар бойынша оқу-әдістемелік секциясы және ҚР БҒМ республикалық оқу-әдістемелік Кеңесі баспаға ұсынды.

– Еуропалық ғылыми-өндірістік палатасының (Москва қаласы) Еуропалық алтын медалімен және сапа жөніндегі дипломымен (*Diplom di Merito*) марапатталды.

– ҚР еңбек сіңірген ғылым қайраткері, ф.ғ.д., профессор Нұржамал Оралбайдың 85 жылдық мерейтойына арналған «Заманауи филологиялық ғылымдар» атты халықаралық ғылыми-теориялық конференцияда (Алматы қаласы) «Қазақ тілін оқыту әдістемесі ғылымы

және аңызға айналған ғалым-ұстаз Нұржамал Оралбай» тақырыбында баяндама жасады.

– Университет жанынан құрылған «Бабалар тарихына тағызым» экспедициясы алғашқы зерделеу жорығын Атырау облысы Индер ауданындағы «Қараой» жеріндегі Махамбет баба кесенесіне барудан бастады. Университет пен аудан әкімшілігі арасындағы өзара қарым-қатынас және ынтымақтастық жөніндегі келісімшартқа негізделген «Махамбет меморандумы» қабылданды.

– БҚО Жаңақала және Бөкейордасы аудандарына жасалған «Бабалар тарихына тағызым» атты тарихи-этнографиялық экспедициясының жетекшісі және ұйымдастырушысы.

– «Шешендік мектебі» («Школа ораторства» - «School of oratory») жаршысын шығарушы (Сырым Датұлы атындағы шешендік өнерге баулу бірлестігінің жаршысы) («Өркен» газеті бетінде).

ПРОФЕССОР
АБАТ САТЫБАЙҰЛЫ ҚЫДЫРШАЕВТЫҢ
ҒЫЛЫМИ-ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ЖӘНЕ
ҚОҒАМДЫҚ ҚЫЗМЕТІНІҢ ҚЫСҚАША ОЧЕРКІ

Тілтану, әдістану, ахметтану, шешендіктану, махамбеттану салаларында тер төгіп жүрген белгілі ғалым, әдіскер-педагог, педагогика ғылымдарының докторы, профессор Абат Сатыбайұлы Қыдыршаевтың есімі еліміздің ғылыми жұртшылығы мен педагогикалық қауымына кеңінен таныс. Ол өзінің ғылыми-әдістемелік еңбектерімен және педагогикалық қызметімен ұлттық ғылым мен білім беру ісіне өзіндік елеулі үлесін қосып келеді.

1963 жылдың 15 қарашасында қазіргі Атырау облысының Құрманғазы ауданындағы Тайланбай ауылында (бұрынғы Гурьев облысының Теңіз ауданындағы Киров селолық кеңесіне қарасты жерде) көп балалы отбасында дүниеге келген. Әкесі Сатыбай (Сатау) Қыдыршаұлы мал дәрігерлігін кәсіп еткен, құдай берген ұл-қыздарын жастайынан адал еңбекке баулыған ісмер, қолы шебер, арасында домбыраны қолға алып, «әу» деп қоятын үлкен әулеттің басы болса, анасы Зылиха Сәрсенқызы бала тәрбиесімен айналысқан, мектепте тәрбиешілік салада еңбек еткен ел ішінде сыйлы, сөзге келгенде шешен, реті келгенде төгіп-төгіп айтып тастайтын отауызды, намысшыл да қайсар арқалы жан болған. Өзгелер Зылихананың жүйелі сөзді түйдектете төге, ақтара айтқыш мінезінен ығысып жүретін болған.

Қиғаш өзенінің бойында туып өскен ол бала кезінен зеректігімен, еңбек сүйгіштігімен көзге түседі. 1981 жылы өз ауданындағы Котьяевка селосындағы Н.К. Крупская атындағы орта мектепті ойдағыдай бітіргеннен кейін, білімге құштар жас жігіт осы жылы А.С. Пушкин атындағы Орал педагогикалық институтының (қазіргі М. Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университеті) филология факультетіне қазақ тілі мен әдебиеті мамандығы бойынша оқуға түседі де, 1985 жылы аталған білім ордасын үздік бітіріп шығады. Институт қабырғасында жігерлі жас елге танымал Сәрсен Ақмурзин, Ғабдырахим Әбуханов, Мәтжан Тілеужанов, Қалимолла Мырзағалиев, Шәндә Жұмағазиева, Меруерт Жолдықайырова, Серікқали Шарабасов сынды ұстаздардан тәлім алады.

1985-1990 жж. Атырау облысы, Құрманғазы ауданындағы К.Маркс атындағы (қазіргі Әбу Сәрсенбаев атындағы) орта мектепте қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі болып жұмыс жасады. 1990 жылы Орал педагогикалық институтына арнайы шақыртумен қызметке ауысып, 1990-1992 жж. қазақ тілі кафедрасының ассистенті, оқытушысы, филология факультеті деканының орынбасары, 1995-1996 жж. «Қазақ тіл білімі» кафедрасының, 1996-1997жж. «Қазақ лингводидактикасы» кафедрасының меңгерушісі, 2002-2004, 2011-2012 жж. филология, қазақ тілі мен әдебиеті, педагогика және психология факультеттерінің деканы, 2006-2009 жж. «Қазақ тілі мен әдебиеті және оқыту теориясы» кафедрасының меңгерушісі болып жұмыс

жасады. 2009-2011 жж. Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық университетінде еңбек етіп, онда Тәрбие және әлеуметтік жұмыстар жөніндегі проректоры, «Кәсіптік білім», «Қазақ және орыс тілдері» кафедраларының меңгерушісі ретінде жұмыс жасады. Ал 2011 жылдың 11 тамызынан бастап М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университеті педагогика факультетінің деканы, Халықаралық көптілді білім беруді дамыту орталығының директоры болса, қазір «Махамбет» халықаралық ғылыми-зерттеу орталығының директоры.

1993-1995 жж. қазіргі Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің аспирантурасында оқып, 1995 жылы қажырлы ізденістерінің нәтижесінде көрнекті ғалым, филология ғылымдарының докторы, профессор, академик Нұржамал Оралбаеваның ғылыми жетекшілігімен «Ахмет Байтұрсынұлының әдістемелік мұрасы» тақырыбында кандидаттық диссертациясын мерзімінен бұрын қорғайды. Ал 1998 жылы осы еңбегі *«Ахмет Байтұрсынұлының әдістемелік мұрасы»* деген атпен жеке монография болып жарық көреді. Қазақстан Республикасына еңбек сіңірген ғылым қайраткері, филология ғылымдарының докторы, профессор Н.Оралбаева осы зерттеу еңбектің алғы сөзінде: *«Зерттеу авторы Ахмет Байтұрсынұлының қазақ тілін оқыту әдістемесі бойынша ғылыми мұраларын жан-жақты талдап, оның әр қырын ғылыми тұрғыда көрсете білген. Әр ғалым өз кезіндегі ғылыми жаңалықтарды, жетістіктерді толық меңгеру арқылы ғылыми тұрғыда*

қалыптасады. Осы ретте А. Байтұрсынұлының өз заманының әдістеме ілімін толық меңгеруі оның өз жүйесін жасауына негіз болғанын А.С. Қыдыршаев өте байыпты дәлелдеген. А. Байтұрсынұлы әліппелерінің жалпы сипаттамасы мен әдістемелік негізі кітапта толық талданған. Ал ана тілі бойынша оқулықтарын талдау, сипаттау да ғылыми тұрғыда толыққанды теориялық негізде жазылған. Еңбекте, әсіресе, А. Байтұрсынұлының қазақ тілін оқыту әдістемесі ілімінің ірге тасын қалаушы ретіндегі қызметі өте тиянақты, теориялық тұрғыда анық дәлелдемелер арқылы ғылыми негізде жазылған. Қазақ халқының ұлы данышпан азаматының мол ғылыми мұрасын халыққа жан-жақты толық таныстыру қазіргі ғалым азаматтардың зор міндеті. Осы міндетті А.С. Қыдыршаев абыроймен өзінің кітабы арқылы толық атқарған деп санаймын», - деп баға береді.

А.С. Қыдыршаев 1999-2001 жж. аға ғылыми қызметкер лауазымында Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінде болып, 2001 жылы «Шешендіктануды оқытудың ғылыми-әдістемелік негіздері» тақырыбында докторлық диссертациясын қорғап, педагогика ғылымдарының докторы ғылыми дәрежесіне ие болды. 2000 жылы осы докторлық диссертациясы негізінде жазылған **«Шешендіктануды оқытудың ғылыми-әдістемелік негіздері»** атты монографиясы «Білім» баспасынан жарық көреді.

А.С. Қыдыршаев 2005-2007 жылдары аралығында Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық универси-

теті жанындағы филология, педагогика ғылымдарының докторы (кандидаты) ғылыми дәрежесін беру жөніндегі Д 14.09.04 диссертациялық кеңесінің мүшесі болса, ал 2010 жылы Ш. Уәлиханов атындағы Көкшетау мемлекеттік университетінің жанындағы филология және педагогика ғылымдарының докторы ғылыми дәрежесін беру жөніндегі Д 14.61.27 диссертациялық кеңесінің мүшесі болды. 2007-2008 жж. ҚР Білім және ғылым министрлігінің ғалым мамандарға арналған ғылыми-зерттеу еңбектерге орай берілетін мемлекеттік стипендия иегері. Сондай-ақ, 2007-2008, 2010 жылдары ҚР Білім және ғылым министрлігінің Білім және ғылым саласындағы бақылау комитеті жанындағы педагогика және психология мамандығы бойынша эксперттік комиссия мүшесі және ғалым хатшысы болды. Абат Сатыбайұлы Қыдыршаевқа 2008 жылғы 29 ақпандағы Білім және ғылым саласындағы бақылау комитетінің шешімімен педагогика мамандығы бойынша профессор ғылыми атағы берілді. ***Абат Сатыбайұлы 2007, 2012 жылдардағы «Жоғары оқу орнының үздік оқытушысы» мемлекеттік грантының екі мәрте иегері.*** Ол 2009 жылғы 17 сәуірдегі Қазақстанның Педагогикалық ғылымдар академиясы Президиумы шешімі бойынша Қазақстан ПҒА-ның академигі болып сайланды. 2009 жылғы қаңтар айынан бері Ресей (Мәскеу) Риторикалық қауымдастығының мүшесі. Ол – Халықаралық «Қазақ тілі» қоғамының V Құрылтайының делегаты (Көкшетау, 2011 жыл, 21-22 қыркүйек).

А.С. Қыдыршаев ғылыми-зерттеу жұмыстарының негізгі бағыты – қазақ тілін және шешендіктануды (риторика) оқытудың теориясы мен практикасы мәселелері. Бүгінгі таңда профессор А.С.Қыдыршаевтың ғылыми жетекшілігімен бір шоғыр шәкірттері мектепке дейінгі тіл ширату мәселесімен, бастауыш, орта, жоғарғы сыныптардағы шешендік өнерді оқыту, жоғары оқу орындарында риториканы оқыту (техникалық жоғары оқу орындарында риториканы, педагогикалық білім ордаларында педагогикалық риториканы оқыту, көшбасшы студенттердің сөйлеу мәдениетін, шешен сөйлеу білік-дағдыларын қалыптастыру) проблемаларымен шұғылданып, кең көлемді ғылыми-зерттеу, эксперименттік жұмыстармен айналысуда. Мәселен, шәкірттері Мұханбетқалиев Әскен Самұратұлы («Қазақ мектебінің VII сыныбында шешендік өнерді оқыту әдістемесі»), Әжіғалиев Марат Қайыржанұлы («Жоғары оқу орындарында «Педагогикалық шешендіктану» курсының оқытудың әдістемелік жүйесі») – педагогика ғылымдарының кандидаттары. Бүгінгі таңда Ә.С. Мұханбетқалиев Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық университетінің «Қазақ және орыс тілдері» кафедрасының меңгерушісі болса, М.Қ. Әжіғалиев М. Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университетінің «Тілдерді меңгерудің практикалық курсы» кафедрасының меңгерушісі. Бұлардан да басқа профессор А.С. Қыдыршаевтың ғылыми жетекшілігімен ғылыми-зерттеу ісімен айналысушы жастардың өзі бір шоғыр. Профессор А.С.

Қыдыршаев тілді, шешендіктануды оқытудың теориясы мен әдістемесі мәселелеріне арналған халықаралық, республикалық басылымдарда жарық көрген 300-ден аса ғылыми әдістемелік мақалалар мен 30 (отыз) оқу-әдістемелік көмекші құралының, 7 (жеті) монографияның, 4 (төрт) электронды оқулықтың авторы.

А.С. Қыдыршаевтың қазақ тілін оқыту әдістемесі, тілтану, шешендіктану ғылымдары салаларындағы тың тақырыптарға терең бойлай ғылыми-әдістемелік зерттеулермен айналысуына тікелей ықпал еткен университеттегі аяулы ұстаздары және көрнекті тілші, әдіскер ғалымдар Н.Оралбаева, Ғ. Қалиев, С. Негимов, Б. Шалабаев, Ф. Оразбаева, С.Рахметова, Ә. Ибатов, Б. Әбілқасымов, М. Жүсіпов, Н. Құрманова т.б.

А.С. Қыдыршаевтың *«Ахмет Байтұрсынұлының әдістемелік мұрасы»* монографиясы – алғашқы толымды ғылыми еңбегі. Ғылыми қауымның жоғары бағасын алған бұл зерттеуде А. Байтұрсынұлына дейінгі ана тілін оқытуға байланысты мәселелерге шолу жасалып, А. Байтұрсынұлының әдіскер ғалым ретінде қалыптасуына өз кезеңіндегі әдістеме ілімінің әсеріекшеліп, Л. Толстой мен А. Байтұрсынұлы еңбектеріне жасалған салыстырмалы барлау нәтижелері баяндалып, Ахаңның әдіскер ізбасарлары баса көрсетіледі. А. Байтұрсынұлы әліппелерінің жалпы сипаттамасы, «Тіл-құрал» оқулықтары туралы, әдіскер-ғалымның әліппе, оқулықтарының әдістемелік негізі, әдістемелік еңбектерінің жазылу жайы түгелденеді. Нәтижеде А.Байтұрсынұлының қазақ тілін оқыту

әдістемесі ілімінің ірге тасын қалаушы екендігі тұңғыш рет дәлелденіп, ғалымның әдістемелік еңбектерінің бүгінгі оқыту ісімен сабақтастығы айқындалады. Келесі бір іргелі еңбегі *«Шешендіктануды оқытудың ғылыми-әдістемелік негіздері»* аты монографиясында А.С. Қыдыршаев жоғары оқу орындарының гуманитарлық бөлімдері бойынша шешендіктануды оқытудың ғылыми-әдістемелік негіздері анықталды. Еңбекте жеке адамның тілдік қатынас мүмкіндіктерінің даму үрдісінің психологиялық, дидактикалық, филологиялық аспектілері түйінделіп, жоғары оқу орнының гуманитарлық бөлімдерінде шешендіктануды оқыту әдістемесі тұңғыш рет ғылыми негізделіп, алғаш рет аталмыш пәнді оқытудың арнайы қағидаттары мен әдістері және жұмыс түрлері ұсынылған. Сондай-ақ зерттеуде шешендік іс-әрекет заңдарына сәйкесті шешен-лектордың кәсіби қалпының үлгісі (профессиограммасы) жүйеленіп әзірленген. Ал *«Педагогикалық практика-мамандыққа баулу сатысы»* (2000, 2012 ж.) атты әдістемелік көмекші құралы жоғары оқу орындарының студенттерін педагогикалық сараман кезеңінде кәсіби мамандыққа даярлау мәселесі хақында, педагогикалық практиканың орны мен рөлі, ондағы оқу-тәрбие жұмыстарының жүргізілуі, ұйымдастырылуы турасында таптырмас аса қажетті құралға айналды.

Шешендік сөз – рухани мәдениетті танудың қайнар көзі. Әріптесіміз тарапынан қазіргі студенттер қауымы сөйлеу мәдениетінің төмен деңгейде болуы, шаршы топ алдында сөйлеуде кемшіліктің көптігі, т.б. реттегі

проблемалардың шешімін табу мақсатында *«Шешендік өнер»*, *«Педагогикалық шешендіктану»*, *«Тілдік қатынас мәдениеті»* курсының бағдарламалары әзірленіп ұсынылады. Шынында да, зиялы адамның татымсыз, нашар сөйлегені – сауатсыз адамның оқи, жаза алмауымен бірдей екені айқын. Қазіргі уақыт үздіксіз білім алудың қажеттігін айқындайды. Ал білім берудің, маман мұғалім кадрлардың біліктілігін арттырудың жолдары қайсы? Профессор А.С. Қыдыршаевтың пікірінше, бұл мәселенің шешімін таптырар бір қыры – қазіргі мектеп мұғалімінің педагогикалық шешендіктану ілімінен хабардар болуы. Осы ретте А.С.Қыдыршаев алғашқылардың бірі болып «Педагогикалық шешендіктану» курсының бағдарламасын әзірлеп ұсынады. Ондағы мақсаты студенттерге оқытудың, тәрбиелеудің және оқушыларды дамытудың маңызды амалы ретінде, педагогтің кәсіби іс-әрекетіндегі маңызды құрал ретінде сөйлей білуге көмектесу. Алғы міндеті – студенттерді тілдік қатынас туралы, олардың түрлері, сөйлеу сапалылығы (мәселен, сөз дұрыстығы, тазалығы, дәлдігі, дәлелдігі, байлығы, логикалығы, коммуникативтік жағынан сәйкестілігі), қазіргі қазақ әдеби тілінің нормалары туралы білім көздерімен таныстыру; әдеби тілдің нормаларынан орынсыз ауытқуларды (бұл арада әдеби тілдік норманы бұзушылық туралы) тез аңғару дағдыларын қалыптастыру; өзіндік сөйлеген сөзіне талдау жасай білуге үйрету; сөз сөйлеу сәтіндегі кемшіліктерден құтыла білу дағдысын қалыптастыру; болашақ мұғалімдерді педагогикалық қарым-қатынас

мейлінше тиімді болу үшін өзіндік дауысқа (дауыс тонына), сөйлеу аппаратына ие болуға үйрету; кәсіби тұрғыда аса мәнді сөз сөйлеу шығармашылығын туындатуға әзірлеу.

Профессор А.С. Қыдыршаевтың түйіндеуінше, сөз сөйлеу құдіретіне ие болу – адамның жер бетіндегі тіршілік атаулының бәрінен де жоғары сатыда екендігін танытатын, адамды адам етіп тұрған адамзат баласының ұлы қабілеттерінің бірі. Тілсіз, сөзсіз, сөз сөйлеу дағдысынсыз адам өмірін көз алдымызға елестету мүмкін емес, оларсыз адам ғұмыры мағынасыз. Сөз – адамдар арасындағы қарым-қатынас құралы, ақпарат алмасу тәсілі, өзге адамның санасына және әрбір қадамына, әрекетіне әсер ету құралы. Сөзді орынды қолдана, құбылта білу өте жоғары бағаланады. Бұл сияқты қабілет адамның жалпы мәдениетінің, білімділігінің құрамды бөлігі болып табылады. Сөз қоғам дамуының ағымын аңғартады және ілгергі даму үдерісіне мүмкіндіктер туғызады. Сөз адамдардың санасы мен еркіне бірден-бір әсер ететін, оларға білім беретін, сенімін қалыптастыратын, азаматтарды нақты әрекеттерге жұмылдыратын өте күшті қарудың рөлін атқарады.

Иә, шешендіктанудың алғашқы ғылыми талдамасының авторы ежелгі дәуірдің ұлы ойшылы Аристотель риториканы «әрбір нақты пәнге қатысты сендірудің мүмкін болар амалдарын табу қабілеттілігін туғызар» ілім ретінде анықтайды. Бұл арадағы басты сөйлеу мәселесіндегі орталық назар аударар тұс – оның

сендіру құралы екендігі. Барлық кезеңдегі ғалымдар мен шешендерді (бұған біздің кезең де енеді) тап осы мәселе толғандырып келді, әлі де ойландырады. Шешен алға қойған мақсатқа қалай жетуге болады? Аудитория назарын қалай өзіне аударуға, баурап алуға болады? Қалайша сөйлеу бірден-бір әсерлі болмақ? Шаршы топ алдында ауызша сөйлеудегі сендірудің құпиясы неде? Үздік шешендік сөздің жетістігі немен өлшенеді? Мүмкін болар сендіру амалдарының бірден-бір тиімдісі деп қайсысыларын атауға болады? Бұл сияқты сауалдарға жауап табу, әсіресе, шешендік өнерді жаңадан бастап үйренушіге оңай шаруа емес. Ондай адамға шешендіктанудың тарихы мен теориясын терең оқып-үйренуден, ауызша сөйлеудің атақты шеберлері мен ғалымдарының еңбектерімен танысудан алшақ кетуге, өзімен жүргізілетін салмақты тәжірбиелік жұмыстарға мән бермеуге, сырт қарауға әсте болмайды. А.С. Қыдыршаевтың *«Шешендіктану» (2004, 2013 ж.)* атты оқу құралы шешендік өнерді жаңадан бастап игерушілерге, жоғары оқу орындарының студенттеріне, жас мамандарға арналған. Оқулық мақсаты – шаршы топ алдында ауызша сөйлеуге баулитын сан тарау әдебиеттердің ішінен белгілі бір дәрежеде өзіндік жол сілтеуші, жүйелі бағыт-бағдар беруші рөлін атқару, шешендіктану ілімінің басты теориялық мәселелері бойынша шәкірт атаулының жинақы да нақты көзқарасын қалыптастыру, сондай-ақ бұл орайдағы мәселелердің машықтық қалтарыстарын көбірек аңғарту, сөйлеуге даярлау барысы мен көпшілік алдында сөз сөйлеуге

бағыт-бағдар сілтеу, кеңес беру. Аталмыш оқу құралы 2013 жылы Абай атындағы Қазақ ҰПУ-ының жанындағы «Білім» тобындағы мамандықтар бойынша оқу-әдістемелік секциясы және ҚР БҒМ республикалық оқу-әдістемелік Кеңесінің шешімімен баспаға ұсынылған.

А.С. Қыдыршаевтың **«Шешен-лектор профессиограммасы» (2004 ж.)** атты зерттеуі жоғары оқу орнының жас лектор мамандарына арналған. Әдістемелік оқу құралында жоғары оқу орны мамандарының педагогикалық іс-әрекет барысында шешендік өнер элементтерін практикалық тұрғыда қолдануы мәселесінің кейбір басты аспектілері қарастырылады. Еңбекте жас маманның кәсіби қалпы, шешен сөйлеуге қатысты тірек сауалдар мен алғы мақсатты жүйелеу, шешен-лектор сөзіндегі негізгі тезистің екшелуі және сөйленер сөз нысанының шектелуі таратылады.

Ал ғалымның **«Шешендік тағылымы» (2004 ж.)** атты әдістемелік көмекші құралының бүгінгі таңда шәкірт атаулыға да, лектор-мамандарға да, жалпы жұртшылыққа да қажеттігі дәлелдеуді керек етпейді. Автордың пікірінше, әрбір лектор-маман үшін тыңдаушы қауымға әсер ете отырып, оларды сендіре білу дағдысының болуы абзал. Осы тұрғылас дағдыларды игеру үшін шешендік өнердің теориясы мен практикасын оқып-үйрену міндетті. Жарқын да ашық, бейнелі де тартымды сөйлеуге үйренуге, өзіндік сөйлеу стилін қалыптастыруға, ішкі табиғи қалып, ерекшелік және икемділіктерді ескере отырып, өзіндік сенімділікті қоюлатуға ұмтылу аса қажет. Белгілі бір ой ұшығын

тыңдаушыларға жеткізе отырып, олардың бойында қажетті әсер қалдыру үшін ерік күші, темперамент және тер төге еңбек ету керек-ақ. Тақырыпқа сай лекция оқу шешеннен психологиялық әзірлік пен алдын-ала жаттығуды талап етері даусыз. Егер де лектор-маман сөйлеуге тиісті тақырыбына қатыссыз барлық қам-қарекеттер мен қажетсіз ойлардан арыла білсе, алға қойған мақсатты межеге тез жетері анық. Тек осындай қалыпта ғана ол аудиторияға әсер етіп, көпшілікті өзіндік көзқарасының дұрыстығына иландыра алады. Өкінішке орай, көпшілік жағдайда лекторлар легі не айтарын жақсы біле тұрса да, өз ой-түйіндерін тыңдаушыларына дәл де дөп жеткізе білмейді. Басты себеп – сөйлеушінің әдістемелік жағынан әзірлігінің кемшіндігі, тыңдаушылардың қабылдау ерекшеліктерімен таныс еместігі, аудиториямен қарым-қатынас дағдыларын игермегендігі. *«Шешендік тағылымы»* еңбегінде келтірілген ой-тұжырымдар тізілген басылымдар көптен жарық көрмегені өз алдына, қазақ тілінде бұл орайлас жинақ жоққа тән, өте сирек. Сондай-ақ, жас лектор-мамандарды атақты шешен, қоғам қайраткерлері мен ғалымдардың айтқан пікір-түйіндерімен, халық даналығыментаныстыру – өте керекті де зәру іс. Аталмыш әдістемелік құрал да осы мақсатты көздеген. Мәселен, жоғарғы автор пікірін негіздей айтсақ, көпшілік алдында сөйлеу өнерінің теориясы мен тәжірбиесі негіздерін меңгерудегі алғашқы сан тарау жұмыстарының басы сөз сиқыры, тіл құдіреті, сөйлеу мәдениеті, шешендік шиырлары туралы қоғамдық-саяси қайраткерлердің,

дүлдүл шешендердің түйін-тұжырымдарымен және осы бағыттағы шығыс, еуропа мақал-мәтелдерімен, ақыл-нақылдарымен танысудан басталуы аса пайдалы. Еңбекте шешендіктанудың ғылым екендігі, шешендік сөздің стилі туралы, сөз тазалығы мен түсініктілігі, сөйленген сөздің тыңдаушы сезіміне әсер етуі, шешендік сөз, сөз сөйлеу құрылымы, сөз мәнерлілігі, сөз жандылығы, сөйлеу орындылығы, дыбыстау заңдылығы, шешен жүзі, дауысы, қимылы сияқты т.б. мәселелер хақында қысқа да нұсқа түрде әдістемелік кеңестер берілген. Еңбекте шешендік өнердің тұңғышына терең бойлау мақсатында іріктеліп ұсынылған қосымша әдебиеттерге қоса, жүйелі түрде назар аударуға қажетті, әсіресе, белгілі бір арнайы ұғымның мән-ерекшелігімен тереңірек танысу қажеттігі туған жағдайда пайдалануға боларлық сөздік пен анықтағыштардың тізімі қоса енгізілген. Сондай-ақ, еңбек соңында жинақ мәтінінде ой-тұжырымдары келтірілген қоғамдық-саяси қайраткерлердің және дүлдүл шешендердің есім көрсеткіші ұсынылған.

Профессор А.С. Қыдыршаевтың *«Іскерлік шешендіктану қағидалары»* (2007 ж.) атты оқу құралы бизнесмендерге, кәсіпкерлерге, студенттерге, барлық деңгейдегі басшыларға арналған. Көп жылғы зерттеулердің нәтижесінде ғалым: *«Кез келген істің нәтижелі болуы іскер маманның ақылға қонымды аргументтердің баршасын да, әсіресе, өзіндік дауыс сазы секілді ерекше мәнді құралды құбылта қолдана білуіне бірден-бір байланысты»*, - деген иланымды тұжырымға келеді. Аталмыш еңбек сәтті өрілген экспромт сөз

арқылы мейлінше мол мөлшерде олжаға кенелу, телефон арқылы тиімді қарым-қатынас жасау, бұқаралық ақпарат құралдарымен өзара қарым-қатынасты дұрыс құра білу іспеттес іскери шешендіктану қағидаларының сан алуанымен таныстырумен құнды.

Сондай-ақ, ғалымның *«Кестелі шешендіктану»* (2008 ж.) атты әдістемелік құралы шешендіктану ілімін, тілдік қатынас техникасын меңгеруге ұмтылыс танытушы БҚО педагог кадрлардың біліктілігін арттыру және қайта даярлау институтының тыңдаушыларына, жоғары оқу орнының жас лектор мамандарына, барлық деңгейдегі басшыларға, кәсіпкер бизнесмендерге, студенттерге, шешендік өнерді жаңадан бастап игеруші мамандарға, колледж, гимназия, лицей және орта мектеп оқушыларына арналған. Оқу құралының мақсаты – сөйлеу өнерін жете игеруге талаптанушыларға қазіргі қазақ әдеби тілінің нормаларын меңгеруге, шаршы топ алды ауызша сөйлеу мәдениетін арттыруға, сөз сөйлеудің ресми-іскерлік стиліндегі мейлінше күрделі жағдайларынан құлағдар етуге, қысқасы, қазақ мектептерінде шешендік өнер сабақтарын жүргізе білуге, шешендік өнер қағидаларын меңгеруге көмектесу. Аталмыш еңбекте күнделікті іс-әрекетімізде бірден-бір қажетті ауызша және жазбаша сөйлеу мәдениеті туралы мәліметтер, шешендіктану сабақтарының фрагменттері кесте, анықтама, қысқаша сипаттама, сызба үлгісінде берілген.

Бұл айтылғандарға қоса профессор А.С. Қыдыршаевтың соңғы кезекте *«Педагогтің шешендік*

шеберлігін жетілдіру әдістемесі» (оқу құралы) (2008), «Материалдарды слесарлық өңдеу технологиясы» (оқу құралы) (авторлық бірлестікте) (2011), «Практикалық қазақ тілі курсы бойынша мәтіндер мен тапсырмалар» (оқу құралы) (2011), «Көшбасшы студенттердің сөйлеу мәдениетін қалыптастырудың әдістемелік жүйесі» (монография) (2013), «Қазақ мектебінің VII сыныбында шешендік өнерді оқыту әдістемесі» (монография) (2013), «Жоғары оқу орындарында «Педагогикалық шешендіктану» курсының оқытудың әдістемелік жүйесі (монография) (2013), «Шешендіктану: теориясы мен практикасы» (оқу құралы) (2012), «Шешендіктану» (оқу құралы) (2013) атты еңбектері баспа бетін көрді. Бұл еңбектер туралы сөз қозғау өз алдына бір төбе мәселе.

Ауқымды да жемісті ғылыми-педагогикалық қызмет атқарумен қатар Абат Сатыбайұлы еліміздің, аймақтың қоғамдық-мәдени өміріне белсене қатысып келеді. Ол республикалық ғылыми-әдістемелік, педагогикалық «Білім технологиялары» («Образовательные технологии») журналының (Алматы) ақылдастар алқасының мүшесі, БҚО бойынша Халықаралық «Қазақ тілі» қоғамының бюро мүшесі. Сондай-ақ 1913 жылдан бастап Қазақстан Педагогикалық ғылымдар академиясының (Алматы қаласы) ғылыми журналы бетінде *«Білім беру жүйесіндегі шешендік өнер»* айдарын жүргізеді.

Сондай-ақ, профессор А.С. Қыдыршаев бүгінгі таңда республикалық деңгейде *«Қазақ шешендіктану ғылымы: теориясы және әдістемесі, зерттелуі (тарихи-педагогикалық аспектіде)», «Кәсіби мамандар*

мен көшбасшы студент жастардың іскерлік қатынас мәдениетін қалыптастырудың ғылыми-теориялық және практикалық шарттары» тақырыбындағы ғылыми-зерттеу Жобаларына жетекшілік жасайды.

Көп жылғы жемісті ғылыми-педагогикалық еңбегі үшін ол Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің **«Құрмет грамотасымен» (2007), «Қазақстан Республикасының ғылымын дамытуға сіңірген еңбегі үшін» төсбелгісімен, Еуропалық ғылыми-өндірістік палатасының (Москва қаласы) Еуропалық алтын медалімен және сапа жөніндегі дипломымен (Diplom di Merito) (2012) марапатталған.**

Жоғары кәсіби шеберлігі мен жауапкершілігі, принципшілдігі мен адалдығы оны әріптестері мен шәкірттері арасында үлкен құрметке бөледі. Оның есімі біздің еліміздің түкпір-түкпіріндегі әріптестері арасында жақсы таныс. Үлкенге ізет, кішіге ілтипат жасап өскен Абат Сатыбайұлы ғылыми және ұстаздық қызметінде өзіне де, шәкірттеріне де тиянақты талап қоя біледі және де әр уақытта өзінің қарапайым мінезінен еш айныған емес.

Р.С. Қазақ ұлтының қайсар ұлдарының төресі Қасым ақын «Отбасы – шағын мемлекет» деп қалайша тауып айтқан десенізші?! Қазақ елінің әрбір отбасында ұйыған бірлік өріс тапса, мемлекетімізде де қашан да өркенді ілгерілеу болары ақиқат. Тіл-көзден сақтағай, өзіміз күнде куәсі болып жүргендей, күллі қазақ еліне үлгі етерліктей, сондай ұйыған отбасының иесі – осы профессор Абат Сатыбайұлы. Халқымыз айтқандай, ата –

асқар тау, ана – бауырындағы бұлақ, бала – жағасындағы құрақ. Бүгінгі таңда Абат Сатыбайұлы «алла» деп, кезекті мүшел жасын лайықты қарсы алып, ердің жасы елудің етегіне өрлеуде. Шәкірттері Абат сынды ғалым-ұстаздарын парасат-пайымның, өнеге-тәлімнің, табысты шығармашылықтың биігінен көргендерін мақтан тұтады...

Алқызыл гүл – жердің сәулеті, асыл жар – ердің сәулеті. Ағамыздың өмірлік жан жары, жанұя отанасы *Диамара Қабденқызы* текті әулеттен тараған өз замандас-әріптестеріне сыйлы да абыройлы жан. *Төлегенова Диамара Қабденқызы* – ауылшаруашылығы ғылымдарының кандидаты, *Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық университетінің доценті, Қазақстан Республикасы Білім беру ісінің құрметті қызметкері*. Диамара Қабденқызы – университеттегі үздік тәлімгерлердің бірі. Жақында Диамара Қабденқызы университеттің әкімшілік-басқару құрамындағы көп жылғы жемісті еңбегі және ЖОО басқару менеджментіндегі нәтижелі қызметі үшін «*Университет үздігі*», білім ордасының қалыптасуы мен дамуына қосқан елеулі үлесі үшін «*Университеттің ардагері*», «*Жәңгір хан атындағы БҚАТУ-ға 50 жыл*» төсбелгілерімен марапатталды. Сондай-ақ, университеттің 50 жылдық мерекесіне орай, ауылшаруашылығы саласының жоғары дәрежелі мамандарын дайындаудағы өлшеусіз еңбегі үшін Диамара Қабденқызына Батыс Қазақстан облысының әкімі Н.А. Ноғаев өз қолымен «Алғыс хат» табыстады.

Диамара Қабденқызы тәлімгерлік-эдвайзерлік жасайтын I-IV курстардың 100-ге жуық студенттері ұстаздарын өз аналарындай көріп, «біздің мамамыз» деп атайтыны төңіректі таң қалдырмай қоймасы анық.

Қазіргі отбасының үлкені – балалардың нағашы әжесі *Мәстура Нәбиқызы*. Әжеміз бүгінде сексеннің үшеуінде. Өз заманында кейуана алдына жан салмас физика, математика пәнінің мұғалімі, шәкірттері үлгі тұтар педагог маман болған. Елге танымал ақын да, белгілі экономист ғалым да кейуана ұстаз алдынан өткен. Дана болған, бір кезек бала болған қазіргі тұста әжеміз Абат сынды елге елеулі күйеу баласын, құдай берген ұл-қыздарын, немере-жиендерін ауыз толтыра айтып, бір кездері ағарту саласының, партия саласының қайраткері болған шалы Қабденді еске алып, осы ғұмырына шүкіршілік деп отырады. Әлі де ажары таймаған, өзін-өзі күте білетін кейуана Мәстура әжемізге де сүйсіне ризашылықпен қараймыз.

«Ата көрген оқ жонар, ана көрген тон пішер» демей ме бабаларымыз. *Дана* – отбасының үлкен қызы. Анасына еліктеп, агроном мамандығын таңдап, Жәңгір хан атындағы БҚАТУ-дың алғашқыда «Агрономия» мамандығы бойынша бакалавриат бөлімін үздік аяқтап, кейін осы білім ордасының магистратура бөлімін «Экология» мамандығы бойынша үздік дипломмен тәмәмдады. Ол – Орал қаласындағы Батыс Қазақстан газ, мұнай және салық технологиялар колледжінің оқытушысы. Бүгінде Дана – тұрмыста. Батыс Қазақстан облысына белгілі Шакуовтар әулетінің сүйікті келіні.

Абат ағамыздың сыйлы күйеу баласы Абылайхан – банк саласының беделді мамандарының бірі.

«Талапты бала – талпынған құстай, құмары қанбас аспанға ұшпай» деген даналық тұжырымға қашан да қол қоямыз. Үлкен ұлы *Орал* мен *келіні Диана* – Махамбет Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университетінің түлектері. 2012 жылы осы білім ордасын Орал «құқық және экономика негіздері», Диана «биология» мамандықтары бойынша үздік дипломмен аяқтады. Бітірген бойда өзара келісіммен жүрекке жүрек қосып, қос аққудай болған жас жұбайлар Орал қаласында алғаш ашылған Тұңғыш Президентіміз Н.Ә. Назарбаев атындағы интеллектуалды мектепке конкурстық негізде өз мамандықтары бойынша жұмысқа алынып, іске кірісуде...

Мақсат – отбасының кенжесі. Ол – Орал қаласындағы С. Сейфуллин атындағы облыстық дарынды балаларға арналған мектеп-интернаты 6 сыныбының озат оқушысы. Бастауыш сыныптарды үздік тәмәмдаған Мақсат жастайынан ұлттық өнерге бейім, журналист болуды армандайды, компьютердің құлағында ойнайды... Иә, қазақ жастарына үлгі етерліктей жарасымды бір жанұя туралы қысқа үзіктер осындай. Тарқата айтсақ, тарау-тарау томдарға ұласардай...

Мұханбетқалиев Әскен Самұратұлы
педагогика ғылымдарының кандидаты, Жәңгірхан
атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық
университетінің доценті

ПРОФЕССОР А.С. ҚЫДЫРШАЕВТЫҢ ӨМІРІ МЕН ҚЫЗМЕТІ ТУРАЛЫ ӘДЕБИЕТТЕР

1. Ақанова Ж. Еңбегі ерен танылған // Жайық үні. – 2008. – № 4. – 24 қаңтар.
2. Ахметтануға арналған кітап // Орал өңірі. – 2005. – қыркүйек.
3. Әжіғалиев М.Қ. Ынтымағы жарасқан отбасы // Игілік. – 2012. – № 12. – желтоқсан. – 26-27 б.
4. Байыптылық пен біліктілік иесі // Батыс Қазақстан мемлекеттік университетінің хабаршысы. – 2003. – № 3. – 202-203 б.
5. Бақытқызы А. Шешендіктану шебері / Құраст. А.Таубаева / Ұстаздар ұстаханасы: Естеліктер. Мақалалар. Сұхбаттар. – Орал, 2011. – 228 бет. – 169-171 б.
6. Ғұмаров А. Шешендік – халқымызға тән асыл қасиет // Серпер. – 2005. – 2 сәуір. – 3 б.
7. Ерғалиев Н. Сен жанбасаң лапылдап... // Серпер. – 2001. – № 35. – 23 тамыз. – 3 б.
8. Жанары жалын атса әрбір жастың... // Жайық жастары. – 2004. – № 3. – 12 ақпан. – 2 б.
9. «Идеялар бастан асады» // Орал өңірі. – 2003. – 8 шілде. – 6 б.
10. Имаханбетова Р. Ахаңның әдістемелік мұрасы туралы зерттеу // Қазақстан мектебі. – 2000. – № 8. – 71-72 б.
11. Қажымова Қ.Р. Тәуелсіздікті ұлықтаған тәрбие айлығы // Өркен. – 2011. – № 15. – 12 б.
12. Қайырбаев М. Жаңа оқулық // Өркен. – 2000. – наурыз. – 6 б.

13. Қайырғалиев Т. Ғылыми еңбек // Өркен. – 2005. – № 19. – қазан. – 13 б.
14. Қуатов Б.С. Құнары мол құнды еңбек // Информбиржа news. – 2005. – № 12. – 24 наурыз. – 15 б.
15. Қыдыршаев Абат Сатыбайұлы / Шежіре. – Алматы: Арыс, 2008. – 153-154 б.
16. Қыдыршаев Абат Сатыбайұлы. Батыс Қазақстан облысы энциклопедиясы. Толықтырылған 2 – басылымы. – Алматы: Арыс, 2010. – 374 б.
17. Қыдыршаев Абат Сатыбайұлы. Батыс Қазақстан облысы энциклопедиясы. – Арыс, 2002. – 376 б.
18. Қыдыршаев Абат Сатыбайұлы. Библиографический указатель авторефератов, диссертаций, защищенных по казахскому языкознанию. Первая часть (1950-2000 г.г.). – Алматы, 2003. – 38 б.
19. Қыдыршаев Абат Сатыбайұлы. Библиографиялық көрсеткіш, II шығарылымы. – Орал, 2011. – 37-42 б.
20. Қыдыршаев Абат Сатыбайұлы. Құрманғазы ауданының қысқаша энциклопедиясы. – Атырау, 2001. – 106 б.
21. Қыдыршаев Абат Сатыбайұлы. Ученые Западно-Казахстанского государственного университета. Справочник. – Уральск: РИО ЗКГУ, 2002. – 86-88 б.
22. Мақсат – қазақтың шешендіктану ғылымының іргетасын қалау / Сұхбаттасқан Ж. Аханова // Жайық үні. – 2008. – № 36. – 4 қыркүйек. – 8 б.
23. Мұхамбетқалиева Р. Жаңа бағдарлама жарық көрді // Орал өңірі. – 2000. – № 84. – 11 қазан.
24. Мырзағалиев Қ.Ж. Пайдалы әдістемелік // Орал өңірі. – 2000. – № 75. – 9 қыркүйек. – 8 б.

25. Өтебалиев Е. Сөз тарихынан сыр тартқан құнды еңбек // Шұғыла газеті. – 2005. – № 34. – 19 тамыз. – 3 б.
26. Сабыров М. Шешендікті ту еткен // Орал өңірі. – № 42. – 2005. – 9 сәуір. – 4 б.
27. Сәниұлы Б. Ерлі-зайыпты ғалымдар еңбегі замана талабынан туындаған // Информбиржа news. – 2007. – № 9. – 1 наурыз. – 15 б.
28. Сәниұлы Б. Шешендіктануға арналған алқалы жиын // Информбиржа news. – 2008. – № 49. – 4 желтоқсан. – 15 б.
29. Сралиева М. Жаңа бағдарламалардың тұсауы кесілді // Өркен. – 2008. – № 11. – қараша. – 13 б.
30. Тәуелсіздік – азаттықтың алтын дінгегі // Заңғар. – 2011. – № 15-16. – 27 мамыр. – 5 б.
31. Тиімді іссапар // Өркен. – 2011. – № 13. – 3 б.
32. Шарабасов С.Ғ. Республикалық басылымдағы жаңа айдар // Өркен. – 2013. – № 6. – 25 маусым. – 3 б.
33. Шарабасов С.Ғ. Інім менің // Өркен. – 2003. – № 24. – желтоқсан. – 8 б.
34. Шарабасов С.Ғ. Інім менің... // Орал өңірі. – 2003. – 11 қараша. – 9 б.
35. Шешендіктану мектепте пән ретінде енгізілуі керек // Орал өңірі. – 2008. – № 85. – 26 шілде. – 6 б.
36. Шолтырұлы Н. Жерлес ғалымға – ақ тілеу // Серпер. – 2000. – 28 – № 39. – қыркүйек. – 2 б.
37. Кыдыршаев Абат Сатыбаевич / Библиографический указатель научных трудов профессорско-преподавательского состава ЗКГУ им. А.С.Пушкина. К 65-летию юбилею. – Уральск, 1997. – С. 60-61.

ЕҢБЕКТЕРІНІҢ ХРОНОЛОГИЯЛЫҚ КӨРСЕТКІШІ

1987

1. Ауызша журнал // Ленин жолы. – 1987. – № 73. – 18 маусым.

1988

2. Шымырлыққа шыңдалу // Ленин жолы. – 1988. – қазан.

1990

3. Тағы да тіл төңірегінде // Ленин жолы. – 1990. – № 91. – 31 шілде. – 2 б.

1992

4. Ахмет Байтұрсынов методика мәселелері хақында / «Қазақ тілін үйретуге байланысты жетілдірілген әдістемелерді меңгеру» атты республикалық оқу-методикалық конференциясы баяндама тезистері. – Алматы, 1992. – 27-29 б.

5. Қазақ филологиясы факультеті. – Чапаев: Орал, 1992. – 39 б.

6. Төккен тер текке кетпеген (Ұстаз Қ.Ж. Мырзағалиев туралы сөз) // Серпер-Прогресс. – 1992. – № 33-34. – 23 мамыр. – 3 б.

7. Фразеологизм және оқушылардың тіл байлығын дамыту / Тезисы 56-й научно-практической конференции профессорско-преподавательского состава, посвященной 60-летию УПИ им. А.С.Пушкина. – Уральск, 1992. – С. 218-219.

8. Рецензия // Жаксыликов Куляй. Научные основы отбора и комплексной организации языкового материала

по казахскому языку: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата педагогических наук. – Алма-Ата, 1992.

9. Рецензия // Курманова Несибелі Жакеновна. Методика развития речи при изучении имени прилагательного в 6 классе казахской школы: Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук. – Алма-Ата, 1992.

1993

10. А.Байтұрсынов – әдістемеші // Жалын. – 1993. – № 3. – 52-54 б.

11. А.Байтұрсынұлы – қазақ тілін оқыту әдістемесінің ірге тасын қалаушы // Абай атындағы Алматы мемлекеттік университетінің профессор-оқытушылар құрамы және аспиранттарының 44-ші ғылыми конференциясы баяндама тезистері. – Алматы, 1993. – 4-5 б.

12. Ахмет Байтұрсынұлы және әдістеме мәселесі / Батыс Қазақстан жас ғалым. IV ғылыми конференция баяндама тезистері. – Ақтөбе, 1993. – 68 б.

13. Ғұлама әдісқой // Қазақ тілі мен әдебиеті мәселелері. – 1993. – 24-28 б.

14. Шеберліктің белгісі – түрлі әдісті болу // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 1993. – № 10-11-12. – 28-34 б.

1994

15. А.Байтұрсынұлы әліппелерінің әдістемелік ерекшеліктері // Бастауыш мектеп. – 1994. – № 7-8. – 11-15 б.

16. А.Байтұрсынұлының әдіскерлігі // Бастауыш мектеп. – 1994. – № 2. – 3-7 б.

17. Алты миллион қазаққа алты ат // Ана тілі. – 1994. – № 4. – 27 қаңтар.

18. Шеберліктің белгісі – түрлі әдісті болу // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 1994. – № -1. – 39-43 б.

1995

19. А. Байтұрсынұлының әдістемелік мұрасы // Ұлағат. – 1995. – № 3.

20. Ахмет Байтұрсынұлының әдістемелік мұрасы. Педагогика ғылымдарының кандидаты ғылыми дәрежесін алу үшін дайындалған диссертация авторефераты. – Алматы, 1995. – 1,8 б.т.

21. Фразеологизм және оқушылардың тіл байлығын дамыту жолдары. –Орал, 1995. – 201-202 б.

1996

22. Ахаң және ана тілі // Жайық үні. – 1996. – № 8. – 16 ақпан. – 7 б.

23. Ахаң және ана тілі // Тайпақ таңы. – 1996. – 4 шілде. – № 27. – 2 б.

24. Ахмет Байтұрсынұлы және ана тілі (А.Байтұрсыновтың туғанына 123 жыл толу қарсаңына орай) // Еңбек туы. – 1996. – 15 мамыр. – № 20. – 4 б.

25. Ғұлама ғалым, ақын, қоғам қайраткері Ахмет Байтұрсынұлы – ана тілін оқыту әдістемесінің ірге тасын қалаушы // Ақтөбе. – 1996. – 3 ақпан. – № 20. – 2 б.

26. Тіл өнерінің жүйірігі (Ірі лингвист ғалым, профессор С.Аманжолов туралы). – Орал өңірі. – 1996. – № 136. – 19 желтоқсан. – 3 б.

27. Ұстаз ұлағаты (Танымал ұстаз-ана Шәндә Жұмағазиеваның 70 жылдық мерейтойына орай) // Орал өңірі. – 1996. – ақпан (Қ.Қуановпен бірге).

1997

28. А.Байтұрсынұлының әдістемеліктері // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 1997. – № 9-10. – 156-60 б.

29. Ахаң – әдіскер ғалым // Орал өңірі. – 1997. – № 6. – 16 қаңтар. – 2 б.

30. Ғалымнан қалған зор мұра // Орал өңірі. – 1997. – № 87. – 26 шілде.

31. Дарынды балалармен жұмыстың бірер қыры // Орал өңірі. – 1997. – № 36. – 27 наурыз. – 4 б. (Т.Қайырғалиұлымен бірге).

32. Жоғары мектепте қазақ тілін оқыту әдістемесін жетілдіру жолдары / «Тілдерге оқытудың жаңа технологиялары, олардың қазақ және басқа тілдерді дамытудың мемлекеттік бағдарламасын жүзеге асырудағы рөлі» атты республикалық ғылыми-тәжірибелік семинарға ұсынылған баяндамалардың тезистері. – Павлодар, 1997.

33. Мағжан Жұмабайұлының кейбір әдістемелік түйіндерінің астары // Қазақ лингводидактикасының мәселесі. Жас ғалымдар мен аспиранттардың ғылыми мақалалар жинағы. I шығуы. – Орал, 1997. – 60-66 б.

34. Мағжанның мол мұрасы // Орал өңірі. – 1997. – № 141. – 2 желтоқсан.

35. Рецензия // Шалабай Бердібай. Көркем проза тілін зерттеудің ғылыми-теориялық негіздері: филология ғылымдары докторы ғылыми дәрежесін алу үшін жазылған диссертация авторефераты. – Алматы, 1997.

36. Төл газетіме тілегім көп // Орал өңірі. – 1997. – № 119. – 11 қазан. – 7 б.

37. Университеттің тұңғыш библиографиялық көрсеткіші // Орал өңірі. – 1997. – 1 қараша. – 6 б.

38. Ұлы ағартушылар сабақтастығы (Л.Н. Толстой мен А.Байтұрсынұлы еңбектеріне жасалған салыстырмалы барлау нәтижелері) // Қазақ лингводидактикасының мәселелері. – Орал, 1997.

1998

39. Ана тілінің абыройын қорғаған (Белгілі тілші-ғалым, профессор Н.Оралбаева туралы) // Орал өңірі. – 1998. – № 48. – 22 тамыз. – 4 б. (Р. Сәлімқызымен бірге).

40. Ахмет Байтұрсынұлы әліппелері туралы // Ахметтану тағылымдары. – Алматы, 1998. – 14-20 б.

41. Ахмет Байтұрсынұлы еңбектеріне үңілсек // Бастауыш мектеп – 1998. – № 4.

42. Ахмет Байтұрсынұлының әдіскер ізбасарлары // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 1998. – № 1-2.

43. Ахмет Байтұрсынұлының әдістемелік мұрасы. – Орал: БҚГУ, 1998. – 132 б.

44. Ахмет Байтұрсынұлының «Тіл – құрал» оқулығы туралы // Поиск. – 1998. – № 2. – 4-8 б.

45. Ғылымға уызынан жарыған (Профессор Қ.Ж.Мырзағалиев туралы) // Орал өңірі. – 1998. – № 16. – 7 ақпан. (С.Ғ.Шарабасовпен бірге).

46. Жастар жанашыры – «Жас дәурен» // Орал өңірі. – 1998. – № 5. – 13 қаңтар.

47. Қос ғұлама сабақтастығы // Жоғары мектеп ғылымының мәселелері. – Орал, 1998. – 69-70 б.

48. Мағжан Жұмабайұлы тіл дамыту туралы // Бастауыш мектеп. – 1998. – № 3. – 3-8 б.

49. Рецензия // Кинжекова Рысқаным Сәлімқызы. Жоғары оқу орындарының орыс тілді бөлімдерінде есім-

діктерді оқытуда студенттердің қазақша сөйлеу дағдысын қалыптастырудың теориялық негіздері: педагогика ғылымдарының кандидаты ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 1998.

50. Рецензия // Мұхамбетқалиева Роза Қазықызы. Қазақ фольклорындағы табиғат пен тұрмыс-тіршіліктің бейнеленуі: филология ғылымдары кандидаты ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 1998.

51. Рецензия // Серікбаева Гүлшат Жапарғалиқызы. Орыс бөлімдеріндегі студенттерді қазақша сөйлеуге үйрету әдістемесі (жай сөйлем синтаксисі негізінде): педагогика ғылымдары кандидаты ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 1998.

1999

52. Ақша бұлтқа айналған Әбу ақын туралы зерттеу (Ж.Шайекеновтің «Әбу Сәрсенбаевтың лирикасы» атты зерттеуі туралы) // Серпер. – 1999. – № 18. – 6 мамыр. – 3 б.

53. «Әкем – институт, анам – кафедра!...» (Ардагер ұстаз-ана Меруерт Жолдықайырова туралы) // Орал өңірі. – 1999. – 31 наурыз. – 6 б. (С.Шарабасовпен бірге).

54. Жас әдебиетші табысы // Орал өңірі. – 1999. – № 14. – 3 наурыз. – 5 б.

55. Қаныш аға тағылымының бір үзігі // Еділ-Жайық. – 1999. – № 12. – 22 сәуір. – 5 б.

56. Қаныш Сәтбаевтың шешендігі (Ғасыр перзенті Қ.Сәтбаевқа – 100 жыл) // Жайық үні. – 1999. – № 18. – 6 мамыр. – 2 б.

57. Рецензия // Дәулетов Ербол Гамлетұлы. Қазақ тіліндегі мемлекеттік құрылыс терминологиясының қалыптасуы: филология ғылымдары кандидаты ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 1999.

58. Рецензия // Қайыров Асан Бакиевич. Қазіргі қазақ тіліндегі екі құрамды хабарлы жай сөйлемдердің құрылымдық-мағыналық модельдері: филология кандидаты ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 1999.

59. Рецензия // Омарова Анаргүл Қабдылқызы. Профессор Қ.Қ.Жұбановтың етістіктер туралы ғылыми еңбегі, оның ғылымның кейінгі дамуына ықпалы: филология ғылымдары кандидаты ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 1999.

60. Рецензия // Сәдуақас Нұрбол Әбділлаұлы. Профессор Құдайберген Жұбанов еңбектеріндегі қазақ тілі дыбыстары жіктелімінің фонологиялық негіздері: филология ғылымдары кандидаты ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 1999.

61. Рецензия // Шайекенов Жангелді Жұмақайұлы. Әбу Сәрсенбаевтың лирикасы: филология ғылымдары кандидаты ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 1999.

62. «Серперімді» алсам, серпіліп қаламын (Атырау облысы, Құрманғазы ауданының «Серпер» қоғамдық-саяси газеті туралы бір ауыз сөз) // Серпер 1999. – № 23. – 10 маусым. – 1 б.

63. Шешен сөйлеу мәдениетіне баулу мәселесі // Қазақ тілі жүйесі және лингводидактика мәселелері. – Алматы: Абай атындағы АлМУ, 1999. – 58-61 б.

2000

64. Ғылым шыңына шарықтаған қыран // Сәрсен Аманжолов тағылымы. Республикалық V ғылыми-әдістемелік конференция материалдары. – Алматы, 2000. – 20-25 б.

65. Жоғары оқу орнында тілдік қатынас мәдениетіне баулу // Ұстаз. – 2000. – № 3. – 53-57 б.

66. Жоғары оқу орындарында шешендік өнер негіздерін оқыту мәселелері // БҚМУ хабаршысы. – 2000. – № 1. – 58-65 б.

67. Қаныш Сәтпаевтың шешендігі // Ұстаз. – 2000. – № 1. – 93-97 б.

68. Педагогикалық практика – мамандыққа баулу сатысы / Гуманитарлық жоғары оқу орны студенттеріне арналған әдістемелік көмекші құрал. – Алматы: Арыс, 2000. – 46 б. (Н.Оралбаевамен бірге).

69. Рецензия // Кенжеғұлова Айболған. Вариативтік авторлық ана тілі оқулықтарындағы интеграциялық ұстанымның ғылыми-әдістемелік негізі: педагогика ғылымдары кандидаты ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты – Алматы, 2000.

70. Рецензия // Қалимұқашева Бақыт Демеуқызы. Студенттерге шешендік өнерді үйрету әдістемесі (Бастауыш оқыту педагогикасы мен әдістемесі факультеті негізінде) педагогика ғылымдары кандидаты ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация. – Алматы, 2000.

71. Рецензия // Ноғайбаева Жібек Әбдібекқызы. Дыбыс үндестігі арқылы орыс бөлім студенттерін қазақша сөйлеуге үйрету әдістемесі: педагогика ғылымдары кандидаты ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация. – Алматы, 2000.

72. Студенттерге тілдік қатынас мәдениетіне баулу // «Қазақстандағы психология және педагогика ғылымдарының өзекті проблемалары» атты республикалық – теориялық конференция материалдары. IX шығуы. – Алматы: Қазақ университеті, 2000. – 70-74 б.

73. Халел Досмұхамедұлы және шешендік өнер негіздерін оқыту мәселесі // Алты алаштың мақтанышы. Республикалық Халел Досмұхамедов оқулары. – Атырау, 2000. – 39-41 б.

74. Шәкіртті тұлғалыққа баулу құралы // Ұлт тағылымы. – 2000. – № 1. –137-139 б. (Г.Ж.Меңлібековамен бірге).

75. Шешен сөйлеуге баулу мәселесі туралы // Мемлекеттік тіл – елге тірек. – Орал, 2000. – 113-116 б.

76. Шешендік өнер курсының бағдарламасы / Гуманитарлық жоғары оқу орны студенттеріне арналған. – Алматы: Арыс, 2000. – 45 б. (Ф.Ш.Оразбаевамен бірге).

77. Шешендіктануды оқытудың ғылыми-әдістемелік негіздері. – Алматы: Білім, 2000. – 270 б.

2001

78. Қазақ халқының ата дәстүрі негізінде шешен сөйлеуге үйрету жұмысының әдістемелік-дидактикалық аспектілері // Духовное наследие народов Казахстана и школьное образование. Материалы международной

научно-практической конференции. «Парасат» рухани келісім мектебі. – Алматы, 2001. – 175-181 б.

79. Қазақ шешен-билерінің тағылымы // Шыңжаң қоғамдық ғылымы. Шыңжаң қоғамдық ғылымдар академиясының хабаршысы. – 2001. – № 4.

80. Қазақ шешендік өнерінің табиғатына бойласақ // Іле кеші. – 2001.

81. Қазақ шешендік өнерінің тарихынан бірер мәлімет // Іле. – 2001.

82. Қазақтың дәстүрлі шешендік сөздері туралы // Іле ауданы. – 2001. – № 4. – 44-48 б.

83. Қазіргі шешендіктану ілімінің филологиялық ғылыми негіздері туралы // Ұстаз. – 2001. – № 2.

84. Қазіргі шешендіктануды оқытудың лингвистикалық аспектілері // Халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары. – Орал: Еңбек және әлеуметтік қатынас академиясы, 2001.

85. Рецензия // Бисенбекова Гүлназ Тұрлыбайқызы. Қазақ тілін басқа ұлт өкілдеріне оқылым әрекеті арқылы үйрету әдістемесі: педагогика ғылымдары кандидаты ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 2001.

86. Рецензия // Жақсылыкова Күләй. Қазақ тілін орыс тілді бөлімдерде модульмен оқытудың ғылыми-теориялық негіздері: педагогика ғылымдары кандидаты ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты – Алматы, 2001.

87. Рецензия // Қоқышева Назерке Мағазқызы. Қазіргі қазақ тіліндегі дене мүше атаулары негізіндегі

сөзжасамдық ұялардың сөзжасамдық сатыларындағы туынды сөздер: филология ғылымдары кандидаты ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты – Алматы, 2001.

88. Рецензия // Өмірбаева Күләш Охасқызы. Оқу орыс тілінде жүретін мектептердің 5-сынып оқушыларының сөйлеу тілін деңгейлік тапсырмалар арқылы дамыту: педагогика ғылымдары кандидаты ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 2001.

89. Студенттердің шешен сөйлеу дағдыларын қалыптастырар жаттығулардың бірер әдістемелік ерекшеліктері // С.Исаев оқуларына байланысты ғылыми-әдістемелік мақалалар жинағы. – Алматы, 2001.

90. Техникалық жоғары оқу орындарында шешендіктануды оқытудың қажеттілігі // Жас ғалымдар – Қазақстан тәуелсіздігінің 10 жылдығына. Халықаралық ғылыми конференция еңбектері. ІҮ бөлім. – Алматы: Қ.Сәтпаев атындағы Қазақ ұлттық техникалық университеті, 2001. – 542-545 б.

91. Шаршы топ алды шешен сөйлеуге әзірлік кезеңіндегі тірек сауалдардың орны // Білім берудегі менеджмент. – 2001. – № 3.

92. Шешен сөйлеу негізі – шешендіктануды меңгеру // Ұстаз. – 2001 № 3.

93. Шешендік шежіре – рухани байлық көзі // Қазақстан халықтарының рухани мұрасы және білім беру мәселесі. Халықтаралық ғылыми-практикалық материалдары. – Алматы, 2001. – 206-209 б.

94. Шешендіктану ғылымы туралы // Қазақстанның тәуелсіздігіне 10 жыл: нәтижелері мен болашағы. Халықаралық ғылыми конференция материалдары. – Алматы: Қайнар, 2001. – 154-158 б.

95. Шешендіктану курсын оқытуда студенттерді сөздікпен жұмыс жасай білуге үйрету әдісі жөнінде // Тілтаным. – Алматы: ҚР ҒА А.Байтұрсынұлы атындағы Тіл білімі институты, 2001. – № 1.

96. Шешендіктану негіздерін оқыту әдістері // Қазақстан мектебі. – 2001. – № 6. – 58-65 б.

97. Шешендіктану негіздерін оқыту ұстанымдары // Қазақстан мектебі. – 2001. – № 4. – 44-48 б.

98. Шешендіктану негіздерін оқыту формалары // Қазақстан мектебі. – 2001. – № 5. – 24-28 б.

99. Шешендіктану пәнін оқыту арқылы студенттерді шешендік іс-әрекетке баулу амалдарының жіктемесі // ХХІ ғасырдағы ғылым және білім: болашаққа көзқарас (жаңаша ғылым-білім технологиялары және даму көкжиектері). Халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары. – Орал: ҚР Ұлттық Академиясы, «КАТЕV» Халықаралық қоғамдық қоры 2001. – 208-209 б.

100. Шешендіктану пәнін оқыту арқылы шешен сөйлеуге үйретудің логикалық аспектілері // Халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары. – Алматы: Ы.Алтынсарин атындағы Қазақтың білім академиясы, 2001. – 196-198 б.

101. Шешендіктануды оқытуға қазіргі тілтану ғылымдарының қатысы // БҚМУ хабаршысы. – 2001. – № 1. – 123-127 б.

102. Шешендіктануды оқытуда «шешен – студенттің» этикалық мәдениетін қалыптастыру аспектілері // Ғылыми-әдістемелік конференция материалдары. – Орал, 2001.

103. Шешендіктануды оқытуда студенттерге аудитория ерекшелігін есепке алу амалдарын ұғындыру мәселесі // Ұлағат. – 2001. – № 3. – 56-58 б.

104. Шешендіктануды оқытудың әдістемелік жүйесін әзірлеу мәселелері // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 2001. – № 6 – 51-54 б.

105. Шешендіктануды оқытудың ғылыми-әдістемелік негіздері (Жоғары оқу орындарының гуманитарлық бөлімдері бойынша). Педагогика ғылымдары докторы ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 2001 – 50 б.

106. Шешендіктануды оқытудың психоллингвистикалық аспектілері // «Қазақстан мемлекеттік тәуелсіздік жолында: тарих және қазіргі заман» атты халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары. – Семей: Шәкәрім атындағы Семей мемлекеттік университеті, 2001. – 605-609 б.

107. Шешендіктануды оқытудың психологиялық иірімдерін барлау нәтижелері // «Кеңес дәуірінен кейінгі реформаға 10 жыл: күткеніміз, нәтижелері, болашағы» халықаралық ғылыми конференция материалдары. – Алматы: «Тұран» университеті, 2001.

108. Шешен-лектордың кәсіби қалпын қалыптастыруға қатысты шешендік іс-әрекеттің әдістемелік қағидалары // «Түркітану мәселелері: бүгінгі мен бола-

шағы» халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары. – Алматы: Қазақ мемлекеттік қыздар пединституты, 2001.

2002

109. Рецензия // Жорақпаева Мейрамгүл Досанқызы. Ет-сүт биотехнология бөлім студенттеріне қазақ тілін тыңдалым әрекеті арқылы оқыту әдістемесі (жоғары оқу орындарының орыс бөлімдеріне арналған): педагогика ғылымдары кандидаты ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 2002.

110. Шешен – маманның этикалық мәдениетін қалыптастыру мәселесі // «Қазақстан дамуының қазіргі жағдайындағы ғылым және білім беру: тәжірибесі, мәселелері және перспективалары» атты Батыс Қазақстан мемлекеттік университетінің 70 жылдығына арналған халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары. – Орал, 2002. – 20-22 б. (Д.Қ.Төлегеновамен бірге).

111. Шешендіктануды оқытуда сыни тұрғыдан ойлау мәселесі // Соростың Демократиялық Білім беру орталығы. Оқу және жазу арқылы сыни ойлауды дамыту бағдарламасы бойынша өткізілген педагогикалық конференция материалдары. – Орал, 2002 – 69-72 б.

2003

112. Ахметтанудың өзекті мәселелері (Ахмет Байтұрсынұлының туғанына – 130 жыл) // Орал өңірі. – 2003. – № 18. – 13 ақпан. – 4б.

113. Рецензия // Даумов Нұрлыбек Ғилатұлы. Оқытуды акпараттандыру процесінде оқушылардың

зерттеу қызметін дамыту: п.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 2003.

114. Рецензия // Камиева Гүлмира Қамиқызы. Орыс топтарындағы студенттердің сөйлеу тілін мақал-мәтелдер арқылы дамыту (гуманитарлық факультет, орташа топқа арналған): п.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 2003.

115. Рецензия // Мамаева Ботагөз Бейсенқызы. Орыс бөлімі студенттерін тілдік жағдаят арқылы қазақша сөйлеуге үйрету әдістемесі: п.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация. – Алматы, 2003.

116. Рецензия // Нұрғали Сәуле. Жоғары оқу орындарында қазақ тілі үстеулерін айтылым әрекеті арқылы оқыту әдістемесі (Заң факультеті орыс бөлімінің жалғастырушы топтары үшін): п.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 2003.

117. Рецензия // Уабиева Әсима Әлипқалиқызы. Кәсіптік лицейдің 10-11-сынып оқушыларына қазақ тілін қатысымдық тұрғыдан оқыту әдістемесі (орыс бөлімінің тігінші мамандығына арналған): п.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 2003.

118. Рецензия // Шадиева Нұргүл Хамзаханқызы. Қазақ мектебінің 5-сыныбында лексиканы деңгейлік тапсырмалар арқылы оқыту әдістемесі: п.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация. – Алматы, 2003.

119. Университеттің алтын дiңгегi // Таза-пресс. – 2003. – № 15. – 26 маусым. – 2б.

120. Шешен сөйлеуге қатысты тiрек сауалдар мен алғы мақсатты жүйелеу мәселесi // Вестник Западно-Казахстанского государственного университета. – 2003. – № 1 – 10-17б.

121. Шешендіктануды оқытуда сыни тұрғыдан ойлау мәселесі // Соростың Демократиялық білім беру орталығы. Оқу және жазу арқылы сыни ойлауды дамыту бағдарламасы бойынша өткізілген педагогикалық конференция материалдары. – Алматы, 2003. – 69-72б.

2004

122. Рецензия // Әбдісүлейменова Раиса Шоғанбекқызы. Қазақ тілін техникалық жоғары оқу орындарында тілдесім әрекеті арқылы оқыту әдістемесі («мұнай-газ» мамандығы бойынша): п.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 2004.

123. Рецензия // Бейсенбаева Зәмзәмия. Жоғары оқу орнында сөзжасам пәнін оқытудың ғылыми-әдістемелік негіздері: п.ғ.д. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты – Алматы, 2004.

124. Рецензия // Қосымова Гүлбану. Қазақ шешендік өнерінің негіздері және тілдік танымы: филология ғылымдары докторы ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 2004.

125. Рецензия // Құрманова Несібелі Жәкенқызы. Қазақ мектептерінде сөз тіркесі синтаксисін дамыта оқыту технологиясының ғылыми-әдістемелік негіздері: п.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 2004.

126. Рецензия // Раманова Айгүл Абибуллақызы. Қазіргі қазақ тіліндегі сөз түбіріне кіріккен тәуелдік жалғаулары: ф.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 2004.

127. Рецензия // Рахимбаева Рысбүбі Есімханқызы. Қазақ тілінің фонетикасын орыс мектебінің 4-сынып оқушыларына қатысымдық тұрғыдан оқыту әдістемесі: п.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 2004.

128. Шешендік сөз құрылымы мен тезистің жүйеленуі // Қазақстан жоғары мектебі. – 2004. – № 4. – 159-163 б.

129. Шешендіктану. Гуманитарлық саладағы колледж, гимназия, лицей және орта мектеп оқушыларына, шешендік өнерді жағадан бастап игеруші жас мамандарға арналған оқулық. – Орал: Ағартушы, 2004. – 156 б.

130. Шешен-лектор профессиограммасы. Жоғары оқу орнының жас лектор мамандарына арналған әдістемелік көмекші құрал. – Орал: БҚМУ, 2004. – 56 б.

131. Шешен-лектордың кәсіби қалпына қойылар талаптар // Қазақстан жоғары мектебі. – 2004. – № 1. – 121-125 б.

132. Рецензия // Кисметова Галия Нагибудаевна. Лекция в вузе как средство активизации познавательной деятельности студентов педагогического университета. Автореферат диссертации на соискание ученой степени к.п.н., – Самара, 2004.

2005

133. А. Байтұрсынұлының әдістемелік еңбектері туралы. – Орал, 2005. – 19-24 б.

134. А. Байтұрсынұлының бастауыш сынып оқушысының тілін дамытуды көздеуі. – Орал, 2005. – 24-31 б.

135. Алғы сапта болған ардагер аға Зейнолла // Ардагер ағалар. – Орал, 2005. – 73-80 б.

136. Ахметтану баспалдақтары // Ахметтану және қазақ филологиясының өзекті мәселелері. Республикалық ғылыми-практикалық конференция материалдары. – Орал, 2005. – 10-12 б.

137. Әріптес туралы әңгіме // Жайық ұстазы. – 2005. – № 1. – қаңтар. – 5 б.

138. Бастауыш сынып оқушыларының шешен сөйлеу дағдыларын қалыптастырудың бір жолы. – Орал, 2005. – 175-176 б.

139. Ғалым шешен Құдайберген Жұбанов және шешендіктануды оқытудың ұстанымдарын таразылау мәселесі // Жұбанов тағылымы – VI Халықаралық ғылыми-теориялық конференция материалдары. – Ақтөбе, 2005. – 287-293 б.

140. Зейнолла ағаны ұмытпаймыз (Тарихшы ғалым З. Аманғалиев туралы) // Жайық үні. – 2005. – № 11. – 2 маусым. – 3 б.

141. Кәсіби маман сөйлеу мәдениетінің қалыптасуы хақында // Материалы III Международной научно-теоритической конференции «Состояние этнопсихологии и этнопедагогики в республиках Центральной Азии и других тюркоязычных народов СНГ и перспективы их развития». – Алматы, 2005. – 245-247 б.

142. Кәсіби маманның шешен сөйлеуінің логикалық ірімдері // ЖОО аралық ғылыми-теориялық конференция материалдары. – Ақтөбе, 2005. – 62-65 б.

143. Лингвоэкологиялық сауаттылық мәселесі. – Орал, 2005. – 189-192 б.

144. Лингвоэкологиялық сауаттылықтың қажеттілігі // Материалы международной научно-практической конференции «Сохранение окружающей среды – важнейшая проблема современности». ЗКАТУ им. Жангир хана и ЗКИТУ. – Уральск, 2005. – С. 210-212. (Д.Қ. Төлегеновамен бірге).

145. М. Жұмабайұлының шәкірт тілін ширатуға қатысы. – Орал, 2005. – 50-58 б.

146. Педагог имиджін қалыптастырудың бір қыры // Өркен. – 2005. – № 20. – 11 б.

147. Педагогикалық іс-әрекет барысында шешендік өнер элементтерін практикалық тұрғыда қолдану мәселесі // «Мемлекеттік тілдің мәртебесін арттыру – әрбір азаматтың парызы» атты халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары. – Орал, 2005. – 36-41 б.

148. Рецензия // Сабыр Мұрат Бөкенбайұлы. Орта түркі тілі лексикасы мен қазақ тілі лексикасының сабақтастығы (XIV ғасыр жазба ескерткіштері негізінде): ф.ғ.д. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 2005.

149. Рецензия // Туленбергенова Нәзигүл Тұрысбекқызы. Педагогикалық колледжде қазақ тілін технологиялық карта арқылы меңгерту әдістемесі: п.ғ.к.

ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 2005.

150. Риторикалық ойындардың функциясы мен оқушылардың қарым-қатынас мәдениетін қалыптастыруға қатысы. – Орал, 2005. – 166-171 б.

151. Сәби, естияр және ересек жастағы балалардың тілін ширату. – Орал, 2005. – 145-149 б.

152. Сөйлеу этикеті мен оқушыны сыпайы сөйлеу мәдениетіне баулыр риторикалық ойындардың әдістемелік қағидалары – Орал, 2005. – 71-74 б.

153. Студенттерді сөздікпен жұмыс жасай білуге баулу ісі («Шешендіктану» курсы негізінде). – Орал, 2005. – 183-186 б.

154. Студенттерді сөздікпен жұмыс жасай білуге баулу ісі («Шешендіктану» курсы негізінде). – Орал, 2005. – 183-185 б.

155. Тыл еңбеккері (Ұстаз ғалым Ғабдырахим Әбуханов туралы бір үзік сыр) // Жайық үні. – 2005. – № 23. – 2 маусым. – 8 б.

156. Тіл экологиясы // Жайық үні. – 2005. – № 21. – 19 мамыр. – 5 б.

157. Университет түлегі – ғылым докторы // Орал өңірі. – 2005. – № 3. – 8 қаңтар. – 4 б.

158. Ұлы ағартушылар мұрасы төңірегінде // Ресей Федерациясындағы қазақ мектептері мен кластарында пән негіздерін оқытудың келелі мәселелері. Ресей Федерациясының шекаралас облыстары педагогтарының республикалық семинар материалдары. – Орал, 2005. – 36-38 б.

159. Ұлы Жеңісті жақындата түскен тыл еңбеккері, ұстаз-ғалым Ғабдырахман аға // Ардагер ағалар. – Орал, 2005. – 151-155 б.

160. Халық ділмарлығынан нәр алған Махамбет шешен // Өркен. – 2005. – № 21.

161. Шешен сөйлеудің логикалылығы. – Ақтөбе, 2005.

162. Шешендік өнер туралы немесе сөйлеу мәдениетінің кейбір қағидалары // Информбиржа news. – 2005. – № 7. – 17 ақпан. – 15 б.

163. Шешендік өнердің қажеттілігі неде? // Жайық үні. – 2005. – № 24. – 9 маусым. – 6 б.

164. Шешендіктануды оқытуға лингвистика ілімінің қатысы // БҚМУ хабаршысы. – 2005. – № 4. – 37-44 б.

165. Шешендіктануды оқытудың белсенді формаларын іріктеу жайы. – Орал, 2005. – 160-161 б.

166. Шешендіктануды оқытудың кейбір лингвистикалық қырлары // Тілтаным-Языкознание. – Алматы: А.Байтұрсынұлы атындағы Тіл білімі институты, 2005. – № 1. – 72-75 б.

167. Шешендіктануды оқытудың педагогикалық негізіне қатысты мәселелер. – Орал, 2005 – 145-150 б.

168. Шешендіктануды оқытудың тиімді әдістері мен жұмыс түрлері. – Орал, 2005 – 150-161 б.

169. Искерлік қарым-қатынас деңгейіндегі тілдік сөйлеу этикеті. – 2005. – 164-167 б.

170. Искерлік қарым-қатынас деңгейіндегі тілдік сөйлеу этикеті. – Орал, 2005. – 164-165 б.

171. Искерлік қарым-қатынастың этикалық аспектілері // Развитие аграрного сектора: опыт, проблемы

и перспективы. Материалы Республиканской научно-практической конференции. – Уральск, 2005. – 112-116 б.

172. Искерлік қарым-қатынастың этикалық аспектілері // Развитие аграрного сектора: опыт, проблемы и перспективы. Материалы Республиканской научно-практической конференции. – Уральск, 2005. – 135-137 б.

173. Осторожно: перевод! // Приуралье. – 2005. – № 110. – 10 сентябрь. – С. 2.

2006

174. Кәсіби маманға қажетті іскерлік қарым-қатынастың этикалық аспектілері // Ғылым және білім. – 2006. – 47-49 б. (Д.Қ.Төлегеновамен бірге).

175. Қазіргі мектеп мұғалімі және шешендіктану ілімі // Ұстаз. – 2006. – № 2. – 17-21 б.

176. Қазіргі мектеп мұғаліміне шешендіктану ілімінің қажеттілігі // Мемлекеттік тіл: білім және саясат. Республикалық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары. – Орал, 2006. – 123-126 б.

177. Мұғалім кадрларының біліктілігін аттыруға шешендіктану ілімінің қатысы // 12 жылдық білім жүйесі және жаңа педагогикалық технологиялар. Республикалық ғылыми-практикалық конференция материалдары. – Ақтөбе, 2006. – 9-10 б.

178. Рецензия // Даменова Айгүл Қасенқызы. Жоғары сынып оқушыларына инновациялық оқыту технологиясы арқылы экологиялық білім беру: п.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Түркістан, 2006.

179. Рецензия // Ерғалиева Гүлжан Алғазықызы. Рухани-адамгершілік құндылықтар негізінде студенттердің өзін-өзі тәрбиелеудің педагогикалық шарттары: п.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Атырау, 2006.

180. Рецензия // Ермағамбетова Ләззат Нұрғалиқызы. Жай сөйлемді ізгілендіру технологиясы арқылы оқыту әдістемесі (8-сынып): п.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 2006.

181. Рецензия // Есім Ұлжалғас Әшімқызы. Қазақ отбасында халықтық педагогика құралдары арқылы мектеп жасындағы қыз баланы тәрбиелеудің педагогикалық шарттары: п.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Шымкент, 2006.

182. Рецензия // Жәкім Әсел. Қазақ балалар поэзиясы және Мұзафар Әлімбаевтың көркемдік тағылымы: ф.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 2006.

183. Рецензия // Кішібаева Дариха Жүнісбекқызы. Бастауыш сынып оқушыларының шығармашылық іс-әрекетін пәнаралық байланыс негізінде қалыптастыру: п.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Шымкент, 2006.

184. Рецензия // Қадірова Бибігүл Нұрмұханқызы. Оқушылардың шығармашылық әрекетіне бағытталған өзіндік жұмысты ұйымдастырудың дидактикалық шарттары: п.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Атырау, 2006.

185. Рецензия // Қасымбеков Жақыпбек Айдарбекұлы. Спорт және дене тәрбиесі арқылы жасөспірімдердің патриоттық қасиеттерін қалыптастырудың педагогикалық шарттары: п.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Түркістан, 2006.

186. Рецензия // Құсаинова Дина Жақсығалиқызы. Орыс бөлім студенттерінің сөздік қорын мамандыққа байланысты дамыту әдістемесі (заң факультетін жалғастырушы топтары үшін): п.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 2006.

187. Рецензия // Мамыров Азамат Ыбырайұлы. Қажым Жұмалиев – эпостық жанрдың түрлерін зерттеуші: ф.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 2006.

188. Рецензия // Мухлис Кенже Жакенқызы. Өзге тілді мектептің 7-сыныбында қазақ тілі мәтіндерін компьютермен оқыту әдістемесі: п.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 2006.

189. Рецензия // Мұхтаров Мұстахим Харенұлы. Атырау өлкесінде музыкалық білім мен тәрбие берудің қалыптасуы мен дамуы (1920-1985 ж.ж.): п.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация. – Атырау, 2006.

190. Рецензия // Уркинбаева Дуйсенкул. Студенттердің эстетикалық мәдениетін сәндік-қолданбалы колөнер арқылы қалыптастырудың педагогикалық шарттары

(Кәсіптік оқыту материалдары негізінде): п.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 2006.

191. Шешендік тағылымы. – Орал: Ағартушы, 2006. – 142 б.

2007

192. Жоғары оқу орындарында педагогикалық шешендіктануды оқыту мәселесі / П.И. Токаревтің 90 жылдығына арналған республикалық ғылыми-тәжірибелік конференциясының материалдары. – Орал, 2007. – 56-59 б.

193. Жоғары оқу орындарында педагогикалық шешендіктануды оқытудың бағдарламалық құрылымы. – Орал, 2007. – 67-71 б. (М.Қ.Әжіғалиевпен бірге).

194. Жоғары оқу орындарында педагогикалық шешендіктануды оқытудың мақсат-міндеттері мен мазмұндық құрылымы. – Орал, Ағартушы, 2007. – 115-119 б. (М.Қ. Әжіғалиевпен бірге).

195. Өзге тілді аудиторияларда қазақ тілін оқытудың кейбір теориялық-әдістемелік аспектілері / «Мемлекеттік тілді меңгерту – мәртебелі міндетіміз» тақырыбындағы республикалық ғылыми-практикалық конференция материалдары. – Орал: БҚМУ, 2007. – 7-12 б.

196. Педагог мамандардың шешендік шеберлігін жетілдіру талаптары. – Орал, 2007. – 30 Мв. Электронды оқулық.

197. Педагог маманның шешендік дағдыларын қалыптастыру шарттары // М.Өтемісов атындағы БҚМУ хабаршысы. – 2007. – № 4. – 148-158 б. (Ә.С.Мұханбетқалиев, М.Қ. Әжіғалиевтармен бірге).

198. Педагогикалық шешендіктану курсының оқытудың бағдарламалық бағыты // М.Өтемісов атындағы БҚМУ хабаршысы. – 2007. – № 4. – 158-163 б. (М.Қ. Әжіғалиевпен бірге).

199. «Педагогикалық шешендіктану» курсының жоғары оқу орындарында оқытудың кейбір қырлары. «Қазақстанда жоғары білім беруді реформалау: тарихы, тәжірибесі және болашағы» атты Халықарлық ғылыми-тәжірбиелік конференцияның материалдары. – Атырау, 2007. – 169-173 б. (М.Қ.Әжіғалиевпен бірге).

200. Рецензия // Асаубаева Ақгүл Кенжебекқызы. Саяси қуғын-сүргін құрбандары болған қазақ зиялыларының педагогикалық көзқарастары (1930-1938 ж.ж.): п.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 2007.

201. Рецензия // Атемова Қалипа Тұрсынқызы. ІХ-ХІІ ғасырлардағы қазақ отбасы тәрбиесінің қалыптасуы мен дамуы: п.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 2007.

202. Рецензия // Бектұрғанова Жанар Мұстафақызы. Орта мектепте стилистиканы дамыта оқыту әдістемесі: п.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 2007.

203. Рецензия // Дарменова Рахия Абдрашөтовна. Пәнаралық байланыс негізінде студенттердің эстетикалық талғамын дамытудың педагогикалық шарттары: п.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 2007.

204. Рецензия // Жораева Сәуле Базарбайқызы. Кіші жастағы оқушылардың ауызша сөйлеу дағдысын қалыптастыру әдістемесі: п.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Астана, 2007.

205. Рецензия // Жұматаева Зейнеп Наятуллақызы. Қазақ тілін түркі тілді студенттерге лингвоелтаным бағытында оқыту әдістемесі: п.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты – Алматы, 2007.

206. Рецензия // Имашева Гүлім Есенғалиқызы. Міржақып Дулатұлы шығармаларындағы «ғаламның тілдік бейнесі»: ф.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 2007.

207. Рецензия // Кабдолова Карлығаш Лекеровна. Теория и методика взаимосвязанного обучения комплексным единицам словообразования в условиях учебного двуязычия национальной школы: Автореферат дисс. на соиск. уч.степени д.п.н. – Алматы, 2007.

208. Рецензия // Мұқамбетқали Мәншүк Мұқамбетқалиқызы. Мектеп мұғалімдерінің кәсіби-педагогикалық инновациялық іс-әрекетке даярлығын жетілдіру: п.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 2007.

209. Рецензия // Мүтәлиева Ардақ Шағайқызы. Ұлытау-Жезқазған өңірінің білім беру саласының қалыптасуы: п.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Астана, 2007.

210. Рецензия // Навий Лиза. Монғолиядағы қазақ мектептерінің қалыптасуы мен дамуы (1927-1995 ж.ж.): п.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты – Астана, 2007.

211. Рецензия // Ноғайбаева Жібек Әбдібекқызы. Дыбыс үндестігі арқылы орыс бөлімі студенттерін қазақша сөйлеуге үйрету әдістемесі: п.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 2007.

212. Рецензия//ОразахыновнаНұршаАлжамбайқызы. Жалпы білім беретін орта мектепте қазақ тілін сатылай кешенді талдау технологиясымен оқытудың ғылыми-әдістемелік негіздері: п.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 2007.

213. Рецензия // Оразбаев Ерғали Дүйсенбекұлы. Студенттердің қарым-қатынас мәдениетін қалыптастырудың педагогикалық негіздері (Дене шынықтыру және спорт мамандығы бойынша): п.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 2007.

214. Рецензия // Танирбергенова Салимаш Калимуллиновна. Оқу үрдісінде студенттердің белсенді әдістер қолдануын қалыптастырудың педагогикалық шарттары («Технология» пәні материалдары негізінде): п.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 2007.

215. Серікқали Ғабдешұлы Шарабасов – әдебиеттанушы, ғалым, білікті ұстаз / Ғалым-ұстаз С.Ғ. Шарабасов және қазақ филологиясы мәселелері. Облыс-

тық ғылыми-практикалық конференция материалдары. – Орал: Ағартушы, 2007. – 5-9 б.

216. Ұлттық құндылығымыздан тағылым ала білейік / «Жастар және қазақ әдебиеті» атты қалалық ғылыми-практикалық семинар материалдары. – Орал: БҚМУ, 2007. – 3-12 б.

217. Шешендіктану. – Орал, 2007. – 30 Мв. Электронды оқулық.

218. Іскер мамандардың бұқаралық ақпарат құралдарымен қарым-қатынас жасау қағидалары. – Орал, 2007. – 160-163 б.

219. Іскер маманның шаршы топ алды сөз сөйлеуге даярлануының әдістемелік шарттары. – Орал: Ағартушы, 2007. – 135-138 б. (М.А. Қарекеновпен бірге).

220. Іскер маманның экспромт сөз сөйлеу білігі. – Орал, 2007. – 566-568 б.

221. Іскерлік қарым-қатынастағы тыңдау мәдениетінің кейбір аспектілері / Ғалым-ұстаз С.Ғ. Шарабасов және қазақ филологиясы мәселелері. Облыстық ғылыми-практикалық конференция материалдары. – Орал: Ағартушы, 2007. – 52-54 б. (М.А.Қарекеновпен бірге).

222. Іскерлік шешендіктану қағидалары. Бизнесмендерге, кәсіпкерлерге, студенттерге, барлық деңгейдегі басшыларға арналған көмекші оқу құралы. – Орал: Ағартушы, 2007. – 68 б. (Д.Қ.Төлегеновамен бірге).

223. Іскерлік шешендіктану. – Орал, 2007. – 30 Мв. Электронды оқулық.

224. Рецензия // Сариева Кульпаш Ынтымакбаевна. Система изучения казахской литературы в школах

Республики Казахстан с русским языком обучения (5-11 классы). Автореферат диссертации на соискание ученой степени д.п.н., – Алматы, 2007.

2008

225. Академиялық шешендік және шешен оқытушы профессиограммасы (Академик Қажым Жұмалиевтің шешендігі негізінде) // «Академик Қажым Жұмалиев және ұлттық рухани әлем» тақырыбындағы республикалық ғылыми-практикалық конференция материалдары. – Орал, 2008. – 238-240 б.

226. Беташардың қиыны-ай! // Өнегелі өмір. – Орал, 2008. – 5 б.

227. Жоғары оқу орындарында шешендіктануды оқыту негізінде риторикалық мәдениетті қалыптастыру // БҚМУ хабаршысы. – 2008. – № 4. –241-249 б.

228. Зейнолла ағаны ұмытпаймыз // Өнегелі өмір. – Орал, 2008. – 95-97 б.

229. Кестелі шешендіктану. – Орал, Ағартушы, 2008. – 84 б.

230. Қазақ орта мектептерінде шешендіктануды оқыту арқылы оқушыларды риторикалық мәдениетке баулу мәселесі // «Профессор Н.Оралбаева және тіл білімі мен әдістеме ілімі» атты атақты ғалым Н.Оралбайдың 80 жылдық мерейтойына арналған халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары. – Алматы, 2008. – 262-267 б.

231. Қазақ тілі пәні мұғалімінің имиджі. – Орал, 2008. – 265-268 б. (А.М. Дүйісмағанбетовамен бірге).

232. Қазақстан Республикасының тіл саясаты және мемлекеттік тілді дамытудың кезеңдік мәселелері // «Үш тіл үндестігі туралы Қазақстан Республикасы Президентінің стратегиясы аясында қоғамның толерантты дамуы» атты аймақтық ғылыми-практикалық конференция материалдары. – Орал, 2008. – 7-13 б.

233. Қазіргі шешендіктану және оның тілтану ілімдерінің жүйесіндегі орны // Политика государственного языка и актуальные проблемы языковой культуры. Материалы II Международной научно-практической конференции. – Уральск: Ағартушы, 2008. – С. 198-202.

234. Л.Н.Толстой мен А.Байтұрсынұлы: ағартушылық, әдістемелік байланыстар // Материалы международной научной конференции Евразийское предназначение художественного и философского наследия Льва Николаевича Толстого. – Уральск: ОФ «Евразийский Союз ученых», 2008. – С.160-166.

235. Мақсат – қазақтың шешендіктану ғылымының іргетасын қалау // Жайық үні. – 2008. – № 36. – 4 қыркүйек. – 8 б.

236. Мәдени мұра және ұлттық шешендіктану ғылымының зерттелу деңгейі // «Мәдени мұра» бағдарламасы және қазақ әдебиеті мен тарихының мәселелері» атты республикалық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары. – Ақтөбе, 2008.

237. Педагог маманның шешендік дағдыларын қалыптастыру мәселелері // Қазақстан Педагогикалық ғылымдар академиясының хабаршысы. – 2008. – № 3. – мамыр-маусым. – 48-54 б.

238. «Педагогикалық шешендіктану» курсы бойынша риторикалық мәдениетке баулу сабақтары (ОЖСӨЖ бойынша) // Озық педагогикалық тәжірибе мектебі. – Орал, 2008. – 51-56 б.

239. «Педагогикалық шешендіктану» курсының бағдарламасы. – Орал, 2008. – 24 б. (М.Қ.Әжіғалиевпен бірге).

240. Рецензия // Базарбекова Рабиға Жолшықызы. Бастауыш сынып оқушыларын жазбаша байланыстырып сөйлеуге үйрету әдістемесі: п.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 2008.

241. Рецензия // Дәулетбекова Жанат Тұрарбекқызы. Жалпы білім беретін орта мектептерде қазақ тілінен сөз мәдениетін оқытудың ғылыми-әдістемелік негіздері: п.ғ.д. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 2008.

242. Рецензия // Қоянбекова Сара Барықызы. Қазақ тілі экспрессивтік стилистикасының негіздері: ф.ғ.д. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 2008.

243. Рецензия // Сарсенова Нұрзила. Оқу-тәрбие үдерісін оқушылардың жеке қабілетіне қарай ұйымдастырудың педагогикалық шарттары: п.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Атырау, 2008.

244. Риторикалық мәдениет және оны қалыптастыру мәселелері // Гуманитарлық зерттеу мәселелері 6-шығарылым. – Ақтөбе, 2008. – 46-50 б.

245. Риторикалық мәдениет және шешендіктануды оқытудың кейбір теориялық аспектілері / «Мемлекеттік тіл саясаты және тіл мәдениетінің өзекті мәселелері» тақырыбындағы ІІ халықаралық ғылыми-практикалық конференцияның материалдары. – Орал, 2008ж. – 42-46 б.

246. Сабақ үрдісіндегі риторикалық ойындар арқылы оқушылардың қарым-қатынас мәдениетін, сөйлеу этикетін қалыптастыру // «Академик Қажым Жұмалиев және ұлттық рухани әлем» тақырыбындағы республикалық ғылыми-практикалық конференция материалдары. – Орал, 2008. – 255-259 б. (Қ.С.Қыдыршаевамен бірге).

247. Сәби, естияр және ересек жастағы балалардың тілін ширату ісі. – Орал, 2008. – 262 б. (А.Ж. Аралбаевамен бірге).

248. Студенттерді тілдік қатынас мәдениетіне баулудың ғылыми әдістемелік негіздері // М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университетінің хабаршысы. – 2008. – № 1, (қаңтар-ақпан-наурыз). – 3-9 б.

249. Студенттердің тілдік қатынас мәдениетін қалыптастырудың теориялық қағидалары. – Орал, 2008. – 246-248 б. (И.С.Сұлтаниязовамен бірге).

250. Тілдік қатынас мәдениеті» курсының бағдарламасы. – Орал, 2008. – 30 б. (И.С. Сұлтаниязовамен бірге).

251. Ұлттық шешендік өнер және оның тағылымдық мәні. – Орал, 2008. – 263-265 б. (А. Семғалиевамен бірге).

252. Шешендіктану ғылымының қажеттілігі неде? // Жайық ұстазы. – 2008. – № 23. – 10 желтоқсан. – 2 б.

253. Шешендіктану және кәсіби маманның сөйлеу мәдениеті / «Мемлекеттік тіл: даму мен өркендеудің жаңа кезеңі» атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция. – Орал, 2008.

254. Шешендіктану мектепте пән ретінде енгізілуі керек // Орал өңірі. – 2008. – № 85. – 26 шілде. – 6 б.

255. Шешендіктануды оқыту арқылы риторикалық мәдениетке баулу сабақтары (колледж оқытушылары негізінде). Профессор М.М.Тілеужановтың туғанына 80 жыл толу мерейтойына арналған «Фольклор әлемі және фольклортанудың ғылыми кеңестік орны мен жаңа бағыттары» атты республикалық ғылыми-практикалық конференция материалдары. – Орал, 2008. – 190-200 б.

256. Шешендіктанудың қажеттілігі неде? // Жайық үні. – 2008. – 18 желтоқсан. – 6 б.

257. VI сынып оқушыларының қарым-қатынас туралы түсінігін қалыптастырар кешенді тапсырмалар жүйесі. – Орал, 2008. – 249-254 б. (С.Ізмұхамбетовамен бірге).

2009

258. Аудиториямызды тани білеміз бе? // Заңғар. – 2009. – № 41-42. – 29 желтоқсан. – 3-б. (М.С. Ержақыповпен бірге).

259. Жоғары оқу орны оқытушысының лекторлық кәсіби қалпы // Ғылым және білім. – 2009. – № 4. – 123-127 б.

260. Инженер-педагог болам десеңіз... // Заңғар. – 2009. – № 36. – 30 қараша. – 4 б.

261. Кәсіби маманның ауызша сөйлеу арқылы әсер ету моделі (шеберлік класы материалдары негізінде) // «Қазіргі қоғамдағы және білім беру саласындағы шешендіктанудың өзекті мәселелері» Республикалық ғылыми-практикалық конференция материалдары. – 2009. – 51-56 б.

262. Кәсіби маманның бұқаралық ақпарат құралдарымен істес болу білігі // БҚМУ хабаршысы. – 2009. – № 1. – 173-179 б.

263. «Кәсіптік білім» жастар жанашыры болса игі // Заңғар. – 2009. – № 33. – 30 қазан.

264. Қазіргі қоғамдағы және білім беру саласындағы шешендіктанудың орны, даму деңгейі және келешегі // «Қазіргі қоғамдағы және білім беру саласындағы шешендіктанудың өзекті мәселелері» Республикалық ғылыми-практикалық конференция материалдары. – 2009. – 32-38 б.

265. Өнер алды – қызыл тіл // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 2009. – № 1. – 119-120 б.

266. Рецензия // Балтабаева Жаңалық Қылышқызы. Жоғары оқу орнында студенттер тілін дамытудың ғылыми-әдістемелік негіздері (қазіргі қазақ тілінің морфология саласы бойынша): п.ғ.д. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 2009.

267. Рецензия // Султанғалиева Рита Бекжановна. С. Мұқанов романдарындағы диалог қолдану ерекшелігі («Ботагөз», «Сырдария», «Аққан жұлдыз» романдары бойынша): п.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 2009.

268. Риторикалық мәдениетті қалыптастыру – рухани жетілудің тиімді жолы // «Қазіргі қоғамдағы және білім беру саласындағы шешендіктанудың өзекті мәселелері» Республикалық ғылыми-практикалық конференция материалдары. – 2009. – 184-189 б.

269. Сөз сөйлеуге қалай даярланамыз? // Заңғар. – 2011. – № 33. – 30 қазан. – 6 б. (М.С. Ержақыповпен бірге).

270. Шешендіктану және кәсіби маманның сөйлеу мәдениеті. «Мемлекеттік тіл: даму мен өркендеудің жаңа кезеңі» атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция. – Орал, 2009.

271. Шешендіктануды оқыту арқылы риторикалық мәдениетке баулу // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 2009. – № 4. – 138-143 б.

272. Шешендіктануды оқыту арқылы риторикалық мәдениетке баулу // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 2009. – № 5. – 34-37 б. (жалғасы).

273. Шешендіктанудың лингвоқұрылымдық жүйесіндегі өзге ғылымдардың орны. «Қазіргі қоғамдағы және білім беру саласындағы шешендіктанудың өзекті мәселелері» Республикалық ғылыми-практикалық конференция материалдары. – 2009. – 146-150 б.

274. Искерлік қарым-қатынас әдебі туралы білеміз бе? // Заңғар. – 2009. – № 34-35. (М.С. Ержақыповпен бірге).

275. Некоторые аспекты научно-методической основы обучения риторике // Материалы XIII международной научно-практической конференции «Риторика и культура общения в общественном и образовательном

пространстве», 21-23 января 2009 года / Под ред. В.И. Аннушкина. – М.:Гос.ИРЯ им. А.С. Пушкина, 2009. – С. 234-235.

276. Чтoб инженерoм-педагогoм ты был... // Заңғар. – 2009. – № 41-42. – 29 желтоқсан. – 6-7 б.

2010

277. Жоғары оқу орны оқытушысының шешенлектор қалпындағы сөйлер сөзіндегі негізгі тезистің жүйеленуі аспектілері // Ғылым және білім. – 2010. – № 2. – 300-304 б.

278. Жоғары оқу орны студенттерінің риторикалық мәдениетін қалыптастыру мәселесі (Қазақтың ұлы ғалымы Ш.Уәлихановтың 175 жылдығына арналған "Еуразия мәдени кеңістігіндегі Ш.Уәлихановтың мұрасы" атты халықаралық конгресс материалдары) // Ш.Уәлиханов атындағы Көкшетау мемлекеттік университетінің хабаршысы. Филология сериясы. – 2010. – № 3-4. – 139-142 б.

279. Кәсіби маманның іскери қарым-қатынастағы тіл мәдениеті // Ғылым және білім. – 2010. – № 4. – 159-165 б.

280. Көшбасшы іскер студенттің сөйлеу мәдениеті // Заңғар. – 2010. – № 3-4. – 26 ақпан. – 4 б. (М.С. Ермақыповпен бірге).

281. Қазіргі тіл экологиясының кейбір тұстары // "Мемлекеттік тіл саясаты: жаңа кезең мен жаңа міндеттер" атты III Халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары. 14-15 қазан. – Орал, 2010. – 118-120 б.

282. Мемлекеттік қызметкерлердің іскери қарым-қатынастағы тіл мәдениетін қалыптастыру аспектілері // "Мемлекеттік тіл саясаты: жаңа кезең мен жаңа міндеттер" атты III Халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары. 14-15 қазан. – Орал, 2010. – 67-75 б.

283. Рецензия // Әжіғалиев Марат Қайыржанұлы. Жоғары оқу орындарында «Педагогикалық шешендіктану» курсының оқытудың әдістемелік жүйесі: п.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Көкшетау, 2010.

284. Рецензия // Бегалиева Рауан Нармаханқызы. Қазақ мектебіндегі 5 сынып оқушыларының тіл мәдениетін антонимдер сөздігі арқылы дамыту әдістемесі: п.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Көкшетау, 2010.

285. Рецензия // Қошке Кемеңгерұлының әдістемелік мұрасы: п.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 2010.

286. Рецензия // Құдайбергенова Майра Бақтыбаевна. 10-сынып оқушыларының сөйлеу мәдениетін қалыптастыра оқытудың әдістемесі (қоғамдық-гуманитарлық бағыты): п.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Көкшетау, 2010.

287. Рецензия // Құрманбай Күлтас Сайынқызы. Жалпы орта білім беру мазмұнының гумандық бағыттылығының ғылыми-педагогикалық негіздері (5-11 сыныптар): п.ғ.д. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Алматы, 2010.

288. Рецензия // Құрманова Бактыгүл Жакенқызы. Жоғары оқу орындарында қазақ тілін ақпараттық технологиялар жүйесімен оқытудың ғылыми-әдістемелік негіздері: п.ғ.д. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Көкшетау, 2010.

289. Рецензия // Мұхамбетқалиев Әскен Самұратұлы. Қазақ мектебінің VII сыныбында шешендік өнерді оқыту әдістемесі: п.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Көкшетау, 2010.

290. Рецензия // Мырзаханова Ақбота Құлмахановна. Түркі тілді студенттерге қазақ тілі мәдениеттанымдығын үйретудің әдістемелік негіздері (газет материалдары негізінде): п.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Көкшетау, 2010.

291. Рецензия // Тағанова Ару Мерекеевна. Қазақ мектебіндегі қазақ тілі оқулығының лингводидактикалық негіздері (5-6 сыныптар): п.ғ.к. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындаған диссертация авторефераты. – Көкшетау, 2010.

292. Сөз сөйлеуге қатысты тірек сауалдар мен алғы мақсатты жүйелеу талдамасы // Ғылым және білім. – 2010. – № 1. – 309-315 б.

293. Студенттердің риторикалық мәдениетін қалыптастыру // Ғылым және білім. – 2010. – № 3. – 242-245 б.

294. Халықтың шешендік дәстүрі және Ақтан Керейұлы // "Ақтан Керейұлы және аймақтық әдебиеттану мәселелері" тақырыбындағы республикалық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары. – Ақтөбе, 2010. – 19-22 б.

295. Шаршы топ алды сөз сөйлеуге даярланудың әдістемелік сатылары // "Мемлекеттік тіл саясаты: жаңа кезең мен жаңа міндеттер" атты III Халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары. 14-15 қазан. – Орал, 2010. – 174-177 б.

296. Шешендіктану ғылымының танымдық жүйесінің кейбір аспектілері // "Мемлекеттік тіл саясаты: жаңа кезең мен жаңа міндеттер" атты III Халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары. 14-15 қазан. – Орал, 2010. – 132-135 б.

297. Шешендіктануды оқыту негізінде оқушыларды риторикалық мәдениетке баулу сабақтарының фрагменттері // Білім технологиялары. – 2010. – № 1. – 9-13 б.

298. Шешендіктануды оқыту негізінде оқушыларды риторикалық мәдениетке баулу сабақтарының фрагменттері // Білім технологиялары. – 2010. – № 2. – 12-19 б.

299. Рецензия // Набидоллина Шолпан Сагатовна. Формирование икт-компетентности учащихся педагогического колледжа в условиях электронной методической системы: Автореферат дисс. на соиск. уч. степени к.п.н. – Атырау, 2010.

2011

300. Ауызша сөйлеу білік-дағдыларына қатысты негізгі қағидалар // БҚМУ хабаршысы. – 2011. – № 4 – 136-143 б. (Ш.Б.Бекеевамен бірге).

301. Данконың комиссары // Орал өңірі. – 2011. – қыркүйек (Б.Ө.Жексенғалиевпен бірге).

302. Діни қызмет Заңын талқылаған жиын // Өркен. – 2011. – № 13. – қараша. – 17 б.

303. Жоғары оқу орны студенттерін риторикалық мәдениетке баулудың практикалық мәселелері // Ғылым және білім. – 2011. – № 1. – 268-272 б.

304. Жоғары оқу орны студенттерінің ауызша сөйлеу, пікір алмасу, шешен сөйлеу мәдениетін қалыптастырудағы негізгі қағидалар // Ғылым және білім. – 2011. – № 3. – 302-307 б.

305. Жоғары оқу орны студенттерінің риторикалық мәдениетін қалыптастыру аспектілері // БҚМУ хабаршысы. – 2011. – № 4. – 50-58 б. (А.С.Иманғалиевпен авторлық бірге).

306. Жоғары оқу орындарындағы академиялық ұтқырлық аясындағы кәсіби маманның тілдік қарым-қатынас мәдениетінің аспектілері // «Қазақстан Республикасы жоғары оқу орындарындағы академиялық ұтқырлық: тәжірибе және даму мүмкіндіктері» атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияның материалдары. 4 қараша. – Орал, 2011. – 35-37 б.

307. Интеллектуалды ұлт қалыптастырудағы риторикалық технологияның мәні // БҚМУ хабаршысы. – 2011. – № 3. – 61-68 б.

308. Интеллектуалды ұлт қалыптастырудың ұтымды сатысы-сабақ үдерісінде риторикалық технологияны қолдану // Ғылым және білім. – 2011. – № 2. – 201-205 б.

309. Қазақ мектептерінде "Шешендіктану" пәнін оқыту негізінде оқушыларды риторикалық мәдениетке баулу үрдісінің аспектілері // Ұстаз. – 2011. – № 1. – 5-7 б.

310. Материалдарды слесарлық өңдеу технологиясы. 5В012000 «Кәсіптік оқыту» мамандығы бойынша оқи-

тын студенттерге, сондай-ақ кәсіптік мектеп, лицейлердің оқытушылары мен өндірістік оқу шеберлеріне арналған оқу құралы. – Орал, 2011. – 192 б. (Б.Бектасовпен бірге).

311. Оқу үдерісіндегі риторикалық технология – интеллектуалды ұлт қалыптастырудың өзегі // Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 20 жылдығына арналған "Әлеуметтік-гуманитарлық ғылымдардың интеллектуалдық ұлт қалыптастырудағы рөлі" атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары. 28-29 сәуір. – Орал, 2011. – 17-24 б.

312. Патриоттық тәрбие-басты мәселе // Өркен. – 2011. – № 13. – қараша. – 5 б.

313. Практикалық қазақ тілі курсы бойынша мәтіндер мен тапсырмалар жинағы. 5В080100 "Агрономия", 5В080700 "Орман шаруашылығы ісі", 5В080800 "Топырақтану және агрохимия" мамандықтарының орыс бөлімінде оқитын студенттеріне арналған. – Орал, 2011. – 63 б.

314. «Тағылым», «Салауатты өмір салты» басылымдарына ақ жол! // Өркен. – 2011. – № 13. – 16 б.

315. Университеттің тірек факультеті // Өркен. – 2011. – № 14. – 14 б.

316. Шешендік өнер-жастар көркі // Жастар жанары. – 2011. – № 5. – 30 тамыз. – 11 б.

317. Іскер маманның шаршы топ алды сөз сөйлеуінің әдістемелік қағидалары. Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 20 жылдығына арналған "Әлеуметтік-гуманитарлық ғылымдардың интеллектуалдық ұлт қалыптастырудағы рөлі" атты халықаралық ғылыми-

тәжірибелік конференция материалдары. 28-29 сәуір. – Орал, 2011. – 86-91 б.

318. Его произведения бессмертны // Приуралье. – 2011. – № 11. – 27 января. – С. 6.

319. К вопросу о месте и роли преподавания риторики в школе в повышении культуры речи школьников среднего звена // Ғылым және білім. – 2011. – № 1. – С. 273-275. (Ә.С. Мұханбетқалиевпен бірге).

320. О необходимости риторической культуры студентов // Заңғар. – 2011. – № 15-16. – 27 мамыр. – 6 б. (А.С. Мұханбетқалиевпен бірге).

321. Человеческое слово могуче... (Наш язык) // Приуралье. – 2011. – № 11. – 27 января. – С. 11.

2012

322. Ата-баба дәстүрінің жалғастығы // Өркен. – 2012. – № 3(5). – наурыз. – 16 б.

323. Ауызша сөйлеу этикеті мен пікір-сайыс мәдениетін қалыптастыру мәселесі // «IV Махамбет оқулары» атты республикалық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары. – Орал, 2012. – 47-53 б. (А.Қ. Әбуғалиевамен бірге).

324. Жеке тұлғаның іскерлік қатынастағы білігін қалыптастыруға қатысты лингвориторикалық мәселелер // Батыс Қазақстан гуманитарлық академиясының хабаршысы. – 2012. – № 3-4. – 78-81 б.

325. Жолдауға қолдау // Орал өңірі. – 2012. – ақпан. – 2 б.

326. Көптілді білім беруді дамыту: алғашқы тәжірибелер, келешегі мол қадамдар // Өркен. – 2012. – № 11. – қараша. – 8 б.

327. Көптілділік-бәсекеге қабілетті тұлға қалыптастыру негізі // «IV Махамбет оқулары» атты республикалық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары. – Орал, 2012. – 52-54 б.

328. Қазақ елі өз Елбасымен мақтанады // Өркен. – 2012. – № 12. – қараша-желтоқсан. – 9 б.

329. «Қазақстан – 2050» стратегиясындағы көптілділік мәселесі // Өркен. – 2012. – № 12. – қараша-желтоқсан. – 5 б.

330. Мағжан Жұмабайұлы бастауыш білім берудегі тіл дамыту, ой дамыту мәселесі хақында // «12 жылдық білім беру жағдайында бастауыш сынып мұғалімдерінің функционалдық сауаттылықтарын қалыптастыру» тақырыбындағы облыстық ғылыми-тәжірибелік семинар материалдары. Орал, 2012. – 5-10 б.

331. Мұғалім дикциясына акцент // Өркен. – 2012. – № 5(7). – наурыз. – 16 б.

332. Педагогикалық практиканы ұйымдастыру әдістемесі / 5B011700 «Қазақ тілі мен әдебиеті», 5B012100 «Қазақ тілінде оқытпайтын мектептердегі қазақ тілі мен әдебиеті», 5B020500 «Филология: қазақ тілі» мамандықтары студенттеріне арналған әдістемелік көмекші оқу құрал. – Орал: 2012. – 136 б.

333. «Педагогикалық риторика» курсын оқыту арқылы ритор-педагог тұлғасын қалыптастыру мәселесі // Педагогикалық үздік тәжірибе мектебі – 2012. – 106-115 б.

334. «Полиглоттар тобында оқығым келеді» // Өркен. – 2012. – № 10. – қазан. – 14 б.

335. Риторикалық мәдениетке баулу ісі // Өркен. – 2012. – № 1(3). – қаңтар. – 10 б.

336. Риторикалық мәдениетке баулудың қолданбалылық сипаты // БҚМУ хабаршысы. – 2012. – № 3. – 125-137 б.

337. Сабақ үдерісінде риторикалық технологияны қолдану мәселесі // «XIX ғасыр мен XX ғасыр басындағы Жайық алқабы ақындарының әдеби мұрасы» тақырыбындағы аймақтық ғылыми тәжірибелік конференция материалдары. – Ақтөбе, 2012. – 27 қаңтар (Д.А. Қыдыршаевамен бірге).

338. Самға, өрле, құлашыңды кеңге жай, университетім! // Өркен. – № 12. – қараша-желтоқсан (мақала үш тілде қазақ, орыс, ағылшын тілдерінде жазылған).

339. Студент жастарды риторикалық мәдениетке баулудың практикалық жолдары // «XIX ғасыр мен XX ғасыр басындағы Жайық алқабы ақындарының әдеби мұрасы» тақырыбындағы аймақтық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары. – Ақтөбе, 27 қаңтар, 2012. – 352-359 б.

340. Студент жастардың газет оқу мәдениеті туралы ойлансақ // Өркен. – 2012. – № 1. – қаңтар. – 11 б.

341. Студенттердің риторикалық мәдениетін қалыптастыруға қатысты эксперименттік жұмыстың кейбір тұжырымдары // Педагогикалық үздік тәжірибе мектебі. – 2012. – 79-89 б. (А.С.Иманғалиевпен бірге).

342. Тіл тұғырын нығайтқан стратегия // Орал өңірі. – 2012. – № 156. – 25 желтоқсан. – 4 б.

343. Халықтың шешендік дәстүрі және Ақтан Керейұлы ақындығы // «Ақтан Керейұлы және аймақтық

әдебиеттану мәселелері» атты республикалық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары. – Ақтөбе, 2012. – 19-22 б.

344. Шешендіктану: теориясы мен практикасы» М.Өтемісов атындағы БҚМУ ғалымдарының ғылыми еңбектер сериясы (филология). Шешендік өнерді жаңадан бастап игеруші жас мамандарға және жоғары оқу орны студенттеріне арналған оқу құралы. – Орал: БҚМУ, 2012. – 230 бет.

345. Искерлік қатынастағы сөйлеу этикетіне қатысты риторикалық қағидалар // М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университетінің 80 жылдығына арналған «Жоғары оқу орнындағы білім, ғылым және инновация: кешегісі, бүгінгі және келешегі» атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары. Орал, 23-24 қараша, 2012. – 19-23 б.

346. К вопросу о преподавании риторики в школе для повышения культуры речи школьников // Этнопедагогическая пансофия академика Г.Н. Волкова как фактор социальной безопасности народов в условиях глобализации (IV Волковские чтения). Материалы международной научно-практической конференции, посвященной 85-летию со дня рождения академика РАО Г.Н. Волкова, Элиста, 31 октября-ноября 2012 г. – Правительство Республики Калмыкия, 2012. – С. 43-44.

347. К вопросу о преподавании риторики в школе для повышения культуры речи школьников // БҚМУ хабаршысы. – 2012. – № 4. – 12-15 б.

348. Некоторые аспекты научно-методической основы обучения риторике // «Актуальные проблемы

социально-экономического развития прикаспийского региона в условиях инновационной экономики». Материалы Российско-Казахстанской Международной научно-практической конференции, 17-19 мая, Элиста: Республика Калмыкия, 2012.

349. Teaching of rhetoric in secondary schools for improving of student speech culture // Modern Issues in Kazakstan. International Center for Education and Technology, 109 E Lamme Sreet, Bozeman, MT 59715 Printed in the United States of America. JSBN13: 978-0-9856672-0-7. – США, 2012. – P. 22-23.

350. Teaching of rhetoric in secondary schools for improving of student speech culture // БҚМУ хабаршысы. – 2012. – № 3. – 269-271 б.

2013

351. Аңызға айналған ғалым-ұстаз // «Заманауи филологиялық ғылымдар» атты халықаралық ғылыми-теориялық конференция материалдары. – Алматы, 28-29 мамыр, 2013. – 32-34 б.

352. Аңызға айналған ғалым-ұстаз // Орал өңірі – 2013. – 23 мамыр. – 17 б.

353. Ахмет Байтұрсынұлының лингводидактикалық, лингвориторикалық тұжырымдарының бүгінгі білім беру ісімен сабақтастығы // Ахмет Байтұрсынұлы және заманауи білім беру мәселелері («Ахмет Байтұрсынов и современные проблемы образования») тақырыбындағы халықаралық ғылыми-теориялық конференция материалдары. – Орал, 11-12 сәуір, 2013. – 20-28 б.

354. Жеке тұлғаның шешен сөйлеу білігін қалыптастыру қағидалары // Қазақстан Педагогикалық Ғылым-

дар Академиясының хабаршысы. – 2013. № 1. – қаңтар-ақпан. – 19-24 б.

355. Интеллектуалдар мектебі – ел әлеуеті // Өркен. – 2013. – № 1. – қаңтар. – 8 б.

356. Қазақ тілі сабағының тиімділігін арттырар риторикалық ойындардың әдістемелік иірімдері // «Қазақстан – 2050» стратегиясы: мемлекеттік тіл және көптілді білім беруді дамыту мәселелері» тақырыбындағы республикалық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары. – Орал, 26 сәуір, 2013. – 168-170 б.

357. Қазақ халқының наурызнама ұғымдары // Өркен. – 2013. – № 4. наурыз-сәуір. – 16 б.

358. Қазақ шешендік өнерін оқыту қағидаттары // «Қазақстан – 2050» стратегиясы: мемлекеттік тіл және көптілді білім беруді дамыту мәселелері» тақырыбындағы республикалық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары. – Орал, 26 сәуір, 2013. – 59-62 б.

359. Қазақ шешендік өнерін оқытудың әдістері // «Қазақстан – 2050» стратегиясы: мемлекеттік тіл және көптілді білім беруді дамыту мәселелері» тақырыбындағы республикалық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары. – Орал, 26 сәуір, 2013. – 73-76 б.

360. Қазақ шешендік өнерін оқытудың үлгі-формалары // «Қазақстан – 2050» стратегиясы: мемлекеттік тіл және көптілді білім беруді дамыту мәселелері тақырыбындағы республикалық ғылыми-

тәжірибелік конференция материалдары. – Орал, 26 сәуір, 2013. – 50-53 б.

361. Қазіргі таңдағы тәрбие институттарының жұмыстары: ұлттық құндылықтарға бейімділігі, әлеуметтік тиімділігі // «Қоғамдық тәрбие институттарының (тәрбиеге серіктестік) әрекеттерін шоғырландыру» тақырыбындағы тәрбие жұмысы проблемасы бойынша секциясының материалдары. – Орал, 2013. – 24-26 б.

362. Латын әліпбиі: кеңесе келген шешімнің кемісі болмас // «Қазақстан-2050» стратегиясы: мемлекеттік тіл және көптілді білім беруді дамыту мәселелері» тақырыбындағы республикалық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары. – Орал, 26 сәуір, 2013. – 37-39 б.

363. Латын әліпбиі: кеңесе келген шешімнің кемісі болмас // Өркен. – 2013. – № 2. – ақпан. – 12 б.

364. Мағжан Жұмабайұлының әдістемелік мұрасының бір қыры // Батыс Қазақстан гуманитарлық академиясының хабаршысы. – 2013. – № 2. – 13-18 б.

365. Мақсат – шешен сөйлеу мәдениетіне баулу // Өркен. – 2013. – қыркүйек. – 14 б.

366. Махамбет – ұлт патриотының символы // Өркен. – 2013. – № 5. – мамыр. – 14 б.

367. Махамбет бабамызға қатысты мәлім және беймәлім деректер // Өркен. – 2013. – қыркүйек. – 15 б.

368. Махамбет шешендігі // Өркен. – 2013. – № 6. – маусым. – 10 б.

369. «Менің жеңісім – университетімнің жеңісі» // Өркен. – 2013. – № 1. – қаңтар. – 8 б.

370. Педагог ғалым Мағжан Жұмабайұлының ана тілін оқытудағы әдістемелік тұжырымдарының құндылығы // Қазақстан Педагогикалық ғылымдар Академиясының кеңейтілген сессиясы. «Білім берудегі инновациялар: бағдарлар мен үрдістер» V халықаралық ғылыми-әдістемелік конференцияның материалдары. – Алматы, 2013. – 179-182 б.

371. Педагог Мағжан Жұмабайұлының ана тілін оқытудағы әдістемелік тұжырымдары // «Қазақстан – 2050» стратегиясы: мемлекеттік тіл және көптілді білім беруді дамыту мәселелері» тақырыбындағы республикалық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары. – Орал, 26 сәуір, 2013. – 141-146 б.

372. Риторикалық технология – әр сабақтың негізгі өзегі // «Қазақстан – 2050» стратегиясы форматындағы инновациялық-индустриалдық дамудың мәселелері мен перспективалары» атты халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары. – Орал, 26 сәуір, 2013. – 260-264 б.

373. Риторикалық технологияны сабақ жағдаятында нақтылы қолдану мәселесі // Материалы Международной научно-теоретической конференции. – Алматы, 2013. – С. 329-333.

374. Риторикалық технологияның интеллектуалды ұлт келешегін баулуға қатысы // «MATERIALV IX mezinardni vegecko-prakticka konference» Vega a technologie: krok go fugoucnosti – 2013. 27 unora-05 frezen 2013 roku. Dil 15 Filologicke vedy. Praha – Прага (Чехия). Pullishing House «Education and Science» s.r.o. – 2013. – 71-73 б.

375. Ритор-педагогтың лекторлық кәсіби қалпы // Қазақстан Педагогикалық Ғылымдар Академиясының хабаршысы. – 2013. – № 1 – қаңтар-ақпан. – 13-19 б.

376. Сөз сөйлеуге қатысты тірек сауалдар мен алғы мақсатты жүйелеу талдамасы // Қазақстан Педагогикалық Ғылымдар Академиясының хабаршысы. – 2013. – № 2. – наурыз-сәуір. – 12-19 б.

377. Тіл – ұлт намысы // Самал. – 2013. – наурыз. – № 7. – 3 б.

378. Тілдік қатынас сәтіндегі сөйлесім әрекеті: оқылым, жазылым, тыңдалым, айтылым, тілдесім // «Қазақстан – 2050» стратегиясы: мемлекеттік тіл және көптілді білім беруді дамыту мәселелері» тақырыбындағы республикалық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары. – Орал, 26 сәуір, 2013. – 115-118 б.

379. Ұлттық шешендік өнер және Махамбет // Орал өңірі. – 2013. – 25 шілде. – 8 б.

380. Ұстаз-ғалым Қалимолла Мырзағалиев – қазақ әдебиетін оқыту әдістемесінің білгір теоретигі // «Қазақ әдебиеттану ғылымы мен тіл білімі: жаңа бағыттары және оқытудың инновациялық технологиялары» атты аймақтық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары. – Орал, 27 наурыз, 2013. – 75-79 б.

381. Халықтық шешендік дәстүрі және Ақтан Керейұлы ақындығы // Қалағандарың сөз болса. – Ақтөбе қаласы, 2013. – 69-73 б.

382. Шешендік-рухани байлық // Серпер. – 2013. – № 9. – 28 ақпан. – 10 б.

383. «Шешендіктану» (Баспаға Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті жанындағы «Білім» тобындағы мамандықтар бойынша оқу-әдістемелік секциясы және ҚР БҒМ республикалық оқу-әдістемелік кеңесі ұсынған). – Орал, 2013. – 250 б.

384. Речевое событие как основная единица речевого общения // Материалы республиканской научно-практической конференции «Стратегия «Казахстан – 2050»: проблемы развития государственного языка и полиязычного образования». – Уральск, 26 апреля, 2013. – С. 127-129.

ОППОНЕНТТІГІМЕН ҚОРҒАЛҒАН ДОКТОРЛЫҚ ДИССЕРТАЦИЯЛАР

1. Жапбаров Амангелді. Қазақ тілін оқыту арқылы тіл дамытудың әдіснамалық және әдістемелік негіздері (V-IX сыныптар). – Алматы, 2004. – 27 наурыз.

2. Құрманова Несібелі Жәкенқызы. Қазақ мектебінде сөз тіркесі синтаксисін дамыта оқыту технологиясының ғылыми-әдістемелік негіздері. – Алматы, 2004. – 20 қараша.

3. Құрманова Бақтыгүл Жәкенқызы. Жоғары оқу орындарында қазақ тілін ақпараттық технологиялар жүйесімен оқытудың ғылыми-әдістемелік негіздері / Научно-методические основы преподавания казахского языка в высших учебных заведениях с использованием системы информационных технологий. – Көкшетау, 2010. – 29 қыркүйек.

4. Сүлейменов Жарқынбике Н. Қазіргі қазақ тілі морфологиясын жоғары мектепте оқытудың ғылыми-әдістемелік негіздері. – Алматы, 2005. – 30 қыркүйек.

ОППОНЕНТТІГІМЕН ҚОРҒАЛҒАН КАНДИДАТТЫҚ ДИССЕРТАЦИЯЛАР

1. Ерменбаева Л.К. Сейіл Жиенбайұлының ғылыми-әдістемелік мұралары. – Алматы, 1999. – 22 желтоқсан.

2. Қалимұқашева Б.Д. Студенттерге шешендік өнерді үйрету әдістемесі (Бастауыш оқыту педагогикасы мен әдістемесі факультеті негізінде). – Алматы, 2000. – 27 қазан.

3. Мамаева Б.Б. Орыс бөлімі студенттерін тілдік жағдаят арқылы қазақша сөйлеуге үйрету әдістемесі. – Алматы, 2003. – 29 мамыр.

4. Шадиева Н.Х. Қазақ мектебінің 5-сыныбында лексиканы деңгейлік тапсырмалар арқылы оқыту әдістемесі. – Алматы, 2003. – 31 қазан.

5. Әбдісүлейменова Р.Ш. Қазақ тілін техникалық жоғары оқу орындарында тілдесім әрекеті арқылы оқыту әдістемесі (мұнай-газ мамандығы бойынша). – Алматы, 2004. – 25 ақпан.

6. Рахимбаева Р.Е. Қазақ тілінің фонетикасын орыс мектебінің 4-сынып оқушыларына қатысымдық тұрғыдан оқыту әдістемесі. – Алматы, 2004. – 20 желтоқсан.

7. Туленбергенова Н.Т. Педагогикалық колледжде қазақ тілін технологиялық карта арқылы меңгерту әдістемесі. – Алматы, 2005. – 1 шілде.

8. Мухлис Кенже Жәкенқызы. Өзге тілді мектептің 7-сыныбында қазақ тілі мәтіндерін компьютермен оқыту әдістемесі. – Алматы, 2006.

9. Бектұрғанова Жанар Мұстафақызы. Орта мектепте стилистиканы дамыта оқыту әдістемесі. – Алматы, 2007.

10. Беғалиева Рауан Нармаханқызы. Қазақ мектебіндегі 5-сынып оқушыларының тіл мәдениетін антонимдер сөздігі арқылы дамыту әдістемесі / Методика развития языковой культуры учащихся 5-х классов школ с казахским языком обучения с помощью словарей антонимов. – Көкшетау. 2010. – 23 желтоқсан.

**ҒЫЛЫМИ ЖЕТЕКШІЛІГІМЕН
ҚОРҒАЛҒАН КАНДИДАТТЫҚ
ДИССЕРТАЦИЯЛАР**

1. Мұқанбетқалиев Әскен Самұратұлы. Қазақ мектебінің VII сыныбында шешендік өнерді оқыту әдістемесі / Методика преподавания риторики в VII классе казахской школы. – Көкшетау, 2010. – 29 қазан.

2. Әжіғалиев Марат Қайыржанұлы. Жоғары оқу орындарында «Педагогикалық шешендіктану» курсының оқытудың әдістемелік жүйесі / Методическая система обучения курса «Педагогическая риторика» в вузе. – Көкшетау, 2010. – 17 қараша.

**ҒЫЛЫМИ ЖЕТЕКШІЛІГІМЕН
ҚОРҒАЛҒАН МАГИСТРЛІК
ДИССЕРТАЦИЯЛАР**

1. Сұлтанязова Индира Сағындыққызы. Тілдік қатынас мәдениетінің ғылыми-теориялық негіздері. – Орал, 2008.

2. Қарекенов Манарбек Айдынғалиұлы. Іскерлік шешендіктанудың ғылыми-теориялық негіздері. – Орал, 2008.

3. Тұрғаналиева Ганмиркүн Ганмирханқызы. Шешендіктануды оқытудың психолінгвистикалық негіздері. – Орал, 2009 жыл.

4. Тәжіғалиева Зәмзагүл Тілепбергенқызы. Шешендіктануды оқыту арқылы коммуникативтік тұлғаны

қалыптастырудың ғылыми-әдістемелік негіздері. – Орал, 2009.

5. Аралбаева Ақмарал Жәдігерқызы. Бастауыш сынып оқушыларының ауызша шешен сөйлеу дағдысын қалыптастыру әдістемесі (4 сыныпта қазақ тілін, шешендік өнерді оқыту негізінде). – Орал, 2009.

6. Мұхамедиярова Зулфия Тыныштыбайқызы. Шешендіктану ғылымының лингвоқұрылымдық жүйесінің ғылыми-теориялық негіздері. – Орал, 2009.

ЕҢБЕКТЕРІНІҢ ӘЛІПБИЛІК КӨРСЕТКІШІ

ЕҢБЕКТЕРІНІҢ ХРОНОЛОГИЯЛЫҚ КӨРСЕТКІШІ

- А. Байтұрсынов – әдістемеші – 10
- А. Байтұрсынұлы – қазақ тілін оқыту әдістемесінің ірге тасын қалаушы – 11
- А. Байтұрсынұлы әліппелерінің әдістемелік ерекшеліктері – 15
- А. Байтұрсынұлының әдіскерлігі – 16
- А. Байтұрсынұлының әдістемелік еңбектері туралы – 133
- А. Байтұрсынұлының әдістемелік мұрасы – 19
- А. Байтұрсынұлының әдістемеліктері – 28
- А. Байтұрсынұлының бастауыш сынып оқушысының тілін дамытуды көздеуі – 134
- Академиялық шешендік және шешен оқытушы профессиограммасы – 225
- Ақша бұлтқа айналған Әбу ақын туралы зерттеу – 52
- Алғы сапта болған ардагер аға Зейнолла – 135
- Алты миллион қазаққа алты ат – 17
- Ана тілінің абыройын қорғаған – 39
- Аңызға айналған ғалым-ұстаз – 351, 352
- Ата-баба дәстүрінің жалғастығы – 322
- Аудиториямызды тани білеміз бе? – 258
- Ауызша журнал – 1
- Ауызша сөйлеу білік-дағдыларына қатысты негізгі қағидалар – 300
- Ауызша сөйлеу этикеті мен пікір-сайыс мәдениетін қалыптастыру мәселесі – 323

- Ахаң – әдіскер ғалым – 29
Ахаң және ана тілі – 22, 23
Ахмет Байтұрсынов методика мәселелері хақында – 4
Ахмет Байтұрсынұлы әліппелері туралы – 40
Ахмет Байтұрсынұлы еңбектеріне үңілсек – 41
Ахмет Байтұрсынұлы және ана тілі – 24
Ахмет Байтұрсынұлы және әдістеме мәселесі – 12
Ахмет Байтұрсынұлының «Тіл – құрал» оқулығы туралы – 44
Ахмет Байтұрсынұлының әдіскер ізбасарлары – 42
Ахмет Байтұрсынұлының әдістемелік мұрасы – 20, 43
Ахмет Байтұрсынұлының лингводидактикалық, лингвориторикалық тұжырымдарының бүгінгі білім беру ісімен сабақтастығы – 353
Ахметтану баспалдақтары – 136
Ахметтанудың өзекті мәселелері – 112
«Әкем – институт, анам – кафедра!...» – 53
Әріптес туралы әңгіме – 137
Бастауыш сынып оқушыларының шешен сөйлеу дағдыларын қалыптастырудың бір жолы – 138
Беташардың қиыны-ай! Өнегелі өмір – 226
Ғалым шешен Құдайберген Жұбанов және шешендіктануды оқытудың ұстанымдарын таразылау мәселесі – 139
Ғалымнан қалған зор мұра – 30
Ғұлама әдісқой – 13
Ғұлама ғалым, ақын, қоғам қайраткері Ахмет Байтұрсынұлы – ана тілін оқыту әдістемесінің ірге тасын қалаушы – 25

- Ғылым шыңына шарықтаған қыран – 64
- Ғылымға уызынан жарыған – 45
- Данконың комиссары – 301
- Дарынды балалармен жұмыстың бірер қыры – 31
- Діни қызмет Заңын талқылаған жиын – 302
- Жас әдебиетші табысы – 54
- Жастар жанашыры – «Жас дәурен» – 46
- Жеке тұлғаның шешен сөйлеу білігін қалыптастыру қағидалары – 354
- Жеке тұлғаның іскерлік қатынастағы білігін қалыптастыруға қатысты лингвориторикалық мәселелер – 324
- Жоғары мектепте қазақ тілін оқыту әдістемесін жетілдіру жолдары – 32
- Жоғары оқу орны оқытушысының лекторлық кәсіби қалпы – 259
- Жоғары оқу орны оқытушысының шешен-лектор қалпындағы сөйлер сөзіндегі негізгі тезистің жүйеленуі аспектілері – 277
- Жоғары оқу орны студенттерін риторикалық мәдениетке баулудың практикалық мәселелері – 303
- Жоғары оқу орны студенттерінің ауызша сөйлеу, пікір алмасу, шешен сөйлеу мәдениетін қалыптастырудағы негізгі қағидалар – 304
- Жоғары оқу орны студенттерінің риторикалық мәдениетін қалыптастыру мәселесі – 278
- Жоғары оқу орны студенттерінің риторикалық мәдениетін қалыптастыру аспектілері – 305
- Жоғары оқу орнында тілдік қатынас мәдениетіне баулу – 65

Жоғары оқу орындарында педагогикалық шешендік-тануды оқыту мәселесі – 192

Жоғары оқу орындарында педагогикалық шешендік-тануды оқытудың бағдарламалық құрылымы – 193

Жоғары оқу орындарында педагогикалық шешендік-тануды оқытудың мақсат-міндеттері мен мазмұндық құрылымы – 194

Жоғары оқу орындарында шешендік өнер негіздерін оқыту мәселелері – 66

Жоғары оқу орындарында шешендіктануды оқыту негізінде риторикалық мәдениетті қалыптастыру – 227

Жоғары оқу орындарындағы академиялық ұтқырлық аясындағы кәсіби маманның тілдік қарым-қатынас мәдениетінің аспектілері – 306

Жолдауға қолдау – 325

Зейнолла ағаны ұмытпаймыз – 140, 228

Инженер-педагог болам десеңіз... – 260

Интеллектуалдар мектебі – ел әлеуеті – 355

Интеллектуалды ұлт қалыптастырудағы риторикалық технологияның мәні – 307

Интеллектуалды ұлт қалыптастырудың ұтымды сатысы-сабақ үдерісінде риторикалық технологияны қолдану – 308

Кәсіби маман сөйлеу мәдениетінің қалыптасуы хақында – 141

Кәсіби маманға қажетті іскерлік қарым-қатынастың этикалық аспектілері – 174

Кәсіби маманның ауызша сөйлеу арқылы әсер ету моделі – 261

Кәсіби маманның бұқаралық ақпарат құралдарымен істес болу білігі – 262

Кәсіби маманның шешен сөйлеуінің логикалық ирімдері – 142

Кәсіби маманның іскери қарым-қатынастағы тіл мәдениеті – 279

Кәсіптік білім» жастар жанашыры болса игі – 263

Кестелі шешендіктану – 229

Көптілді білім беруді дамыту: алғашқы тәжірибелер, келешегі мол қадамдар – 326

Көптілділік-бәсекеге қабілетті тұлға қалыптастыру негізі – 327

Көшбасшы іскер студенттің сөйлеу мәдениеті – 280

Қазақ елі өз Елбасымен мақтанады – 328

Қазақ мектептерінде «Шешендіктану» пәнін оқыту негізінде оқушыларды риторикалық мәдениетке баулу үрдісінің аспектілері – 309

Қазақ орта мектептерінде шешендіктануды оқыту арқылы оқушыларды риторикалық мәдениетке баулу мәселесі – 230

Қазақ тілі пәні мұғалімінің имиджі – 231

Қазақ тілі сабағының тиімділігін арттырар риторикалық ойындардың әдістемелік иірімдері – 356

Қазақ филологиясы факультеті – 5

Қазақ халқының ата дәстүрі негізінде шешен сөйлеуге үйрету жұмысының әдістемелік-дидактикалық аспектілері – 78

Қазақ халқының наурызанама ұғымдары – 357

Қазақ шешен-билерінің тағылымы – 79

- Қазақ шешендік өнерін оқыту қағидаттары – 358
Қазақ шешендік өнерін оқытудың әдістері – 359
Қазақ шешендік өнерін оқытудың үлгі-формалары –
360
Қазақ шешендік өнерінің табиғатына бойласақ – 80
Қазақ шешендік өнерінің тарихынан бірер мәлімет –
81
«Қазақстан – 2050» стратегиясындағы көптілділік
мәселесі – 329
Қазақстан Республикасының тіл саясаты және
мемлекеттік тілді дамытудың кезеңдік мәселелері – 232
Қазақтың дәстүрлі шешендік сөздері туралы – 82
Қазіргі қоғамдағы және білім беру саласындағы
шешендіктанудың орны, даму деңгейі және келешегі –
264
Қазіргі мектеп мұғалімі және шешендіктану ілімі –
175
Қазіргі мектеп мұғаліміне шешендіктану ілімінің
қажеттілігі – 176
Қазіргі таңдағы тәрбие институттарының жұмыстары:
ұлттық құндылықтарға бейімділігі, әлеуметтік тиімділігі
– 361
Қазіргі тіл экологиясының кейбір тұстары – 281
Қазіргі шешендіктану және оның тілтану ілімдерінің
жүйесіндегі орны – 233
Қазіргі шешендіктану ілімінің филологиялық
ғылыми негіздері туралы – 83
Қазіргі шешендіктануды оқытудың лингвистикалық
аспектілері – 84

- Қаныш аға тағылымының бір үзігі – 55
- Қаныш Сәтбаевтың шешендігі – 56, 67
- Қос ғұлама сабақтастығы – 47
- Л.Н.Толстой мен А.Байтұрсынұлы: ағартушылық, әдістемелік байланыстар – 234
- Латын әліпбиі: кеңесе келген шешімнің кемісі болмас – 362, 363
- Лингвэкологиялық сауаттылық мәселесі – 143
- Лингвэкологиялық сауаттылықтың қажеттілігі – 144
- М.Жұмабайұлының шәкірт тілін ширатуға қатысы – 145
- Мағжан Жұмабайұлы бастауыш білім берудегі тіл дамыту, ой дамыту мәселесі хақында – 330
- Мағжан Жұмабайұлы тіл дамыту туралы – 48
- Мағжан Жұмабайұлының әдістемелік мұрасының бір қыры – 364
- Мағжан Жұмабайұлының кейбір әдістемелік түйіндерінің астары – 33
- Мағжанның мол мұрасы – 34
- Мақсат – қазақтың шешендіктану ғылымының іргетасын қалау – 235
- Мақсат – шешен сөйлеу мәдениетіне баулу – 365
- Материалдарды слесарлық өңдеу технологиясы – 310
- Махамбет – ұлт патриотының символы – 366
- Махамбет бабамызға қатысты мәлім және беймәлім деректер – 367
- Махамбет шешендігі – 368
- Мәдени мұра және ұлттық шешендіктану ғылымының зерттелу деңгейі – 236

- Мемлекеттік қызметкерлердің іскери қарым-қатынастағы тіл мәдениетін қалыптастыру аспектілері – 282
- «Менің жеңісім – университетімнің жеңісі» – 369
- Мұғалім дикциясына акцент – 331
- Мұғалім кадрларының біліктілігін аттыруға шешендіктану ілімінің қатысы – 177
- Оқу үдерісіндегі риторикалық технология – интеллектуалды ұлт қалыптастырудың өзегі – 311
- Өзге тілді аудиторияларда қазақ тілін оқытудың кейбір теориялық-әдістемелік аспектілері – 195
- Өнер алды – қызыл тіл – 265
- Патриоттық тәрбие-басты мәселе – 312
- Педагог ғалым Мағжан Жұмабайұлының ана тілін оқытудағы әдістемелік тұжырымдарының құндылығы – 370
- Педагог имиджін қалыптастырудың бір қыры – 146
- Педагог Мағжан Жұмабайұлының ана тілін оқытудағы әдістемелік тұжырымдары – 371
- Педагог мамандардың шешендік шеберлігін жетілдіру талаптары – 196
- Педагог маманның шешендік дағдыларын қалыптастыру мәселелері – 237
- Педагог маманның шешендік дағдыларын қалыптастыру шарттары – 197
- Педагогикалық практика – мамандыққа баулу сатысы – 68
- Педагогикалық практиканы ұйымдастыру әдістемесі – 332
- «Педагогикалық риторика» курсының оқыту арқылы ритор-педагог тұлғасын қалыптастыру мәселесі – 333

Педагогикалық шешендіктану курсының оқытудың бағдарламалық бағыты – 198

«Педагогикалық шешендіктану» курсы бойынша риторикалық мәдениетке баулу сабақтары – 238

Педагогикалық шешендіктану» курсының жоғары оқу орындарында оқытудың кейбір қырлары – 199

«Педагогикалық шешендіктану» курсының бағдарламасы – 239 Педагогикалық іс-әрекет барысында шешендік өнер элементтерін практикалық тұрғыда қолдану мәселесі – 147

«Полиглоттар тобында оқығым келеді» – 334

Практикалық қазақ тілі курсы бойынша мәтіндер мен тапсырмалар жинағы – 313

Рецензия – 8, 9, 35, 49, 50, 51, 57, 58, 59, 60, 61, 69, 70, 71, 85, 86, 87, 88, 109, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 132, 148, 149, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 224, 240, 241, 242, 243, 266, 267, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 299

Риторикалық мәдениет және оны қалыптастыру мәселелері – 244

Риторикалық мәдениет және шешендіктануды оқытудың кейбір теориялық аспектілері – 245

Риторикалық мәдениетке баулу ісі – 335

Риторикалық мәдениетке баулудың қолданбалылық сипаты – 336

Риторикалық мәдениетті қалыптастыру – рухани жетілудің тиімді жолы – 268

Риторикалық ойындардың функциясы мен оқушылардың қарым-қатынас мәдениетін қалыптастыруға қатысы – 150

Риторикалық технология – әр сабақтың негізгі өзегі – 372

Риторикалық технологияны сабақ жағдаятында нақтылы қолдану мәселесі – 373

Риторикалық технологияның интеллектуалды ұлт келешегін баулуға қатысы – 374

Ритор-педагогтың лекторлық кәсіби қалпы – 375

Сабақ үдерісінде риторикалық технологияны қолдану мәселесі. – 337

Сабақ үрдісіндегі риторикалық ойындар арқылы оқушылардың қарым-қатынас мәдениетін, сөйлеу этикетін қалыптастыру – 246

Самға, өрле, құлашыңды кеңге жай, университетім! – 338

Сәби, естияр және ересек жастағы балалардың тілін ширату – 151

Сәби, естияр және ересек жастағы балалардың тілін ширату ісі – 247

«Серперімді» алсам, серпіліп қаламын – 62

Серікқали Ғабдешұлы Шарабасов – әдебиеттанушы, ғалым, білікті ұстаз – 215

Сөз сөйлеуге қалай даярланамыз? – 269

Сөз сөйлеуге қатысты тірек сауалдар мен алғы мақсатты жүйелеу талдамасы – 292, 376

Сөйлеу этикеті мен оқушыны сыпайы сөйлеу мәдениетіне баулыр риторикалық ойындардың әдістемелік қағидалары – 152

Студент жастарды риторикалық мәдениетке баулудың практикалық жолдары – 339

Студент жастардың газет оқу мәденеиті туралы ойлансақ – 340

Студенттерге тілдік қатынас мәдениетіне баулу – 72

Студенттерді сөздікпен жұмыс жасай білуге баулу ісі – 153, 154

Студенттерді тілдік қатынас мәдениетіне баулудың ғылыми әдістемелік негіздері – 248

Студенттердің риторикалық мәдениетін қалыптастыру – 293

Студенттердің риторикалық мәдениетін қалыптастыруға қатысты эксперименттік жұмыстың кейбір тұжырымдары – 341

Студенттердің тілдік қатынас мәдениетін қалыптастырудың теориялық қағидалары – 249

Студенттердің шешен сөйлеу дағдыларын қалыптастырар жаттығулардың бірер әдістемелік ерекшеліктері – 89

Тағы да тіл төңірегінде – 3

«Тағылым», «Салауатты өмір салты» басылымдарына ақ жол! – 314

Техникалық жоғары оқу орындарында шешендіктануды оқытудың қажеттілігі – 90

Төккен тер текке кетпеген – 6

Төл газетіме тілегім көп – 36

Тыл еңбеккері – 155

Тіл – ұлт намысы – 377

Тіл өнерінің жүйірігі – 26

- Тіл тұғырын нығайтқан стратегия – 342
- Тіл экологиясы – 156
- Тілдік қатынас мәдениеті» курсының бағдарламасы – 250
- Тілдік қатынас сәтіндегі сөйлесім әрекеті: оқылым, жазылым, тыңдалым, айтылым, тілдесім – 378
- Университет түлегі – ғылым докторы – 157
- Университеттің алтын дінгегі – 119
- Университеттің тұңғыш библиографиялық көрсеткіші – 37
- Университеттің тірек факультеті – 315
- Ұлттық құндылығымыздан тағылым ала білейік – 216
- Ұлттық шешендік өнер және Махамбет – 379
- Ұлттық шешендік өнер және оның тағылымдық мәні – 251
- Ұлы ағартушылар мұрасы төңірегінде – 158
- Ұлы ағартушылар сабақтастығы – 38
- Ұлы Жеңісті жақындата түскен тыл еңбеккері, ұстаз-ғалым Ғабдырахман аға – 159
- Ұстаз ұлағаты – 27
- Ұстаз-ғалым Қалимолла Мырзағалиев – қазақ әдебиетін оқыту әдістемесінің білгір теоретигі – 380
- Фразеологизм және оқушылардың тіл байлығын дамыту – 7
- Фразеологизм және оқушылардың тіл байлығын дамыту жолдары – 21
- Халел Досмұхамедұлы және шешендік өнер негіздерін оқыту мәселесі – 73

- Халық ділмарлығынан нәр алған Махамбет шешен – 160
- Халықтық шешендік дәстүрі және Ақтан Керейұлы ақындығы – 381
- Халықтың шешендік дәстүрі және Ақтан Керейұлы – 294
- Халықтың шешендік дәстүрі және Ақтан Керейұлы ақындығы – 343
- Шаршы топ алды сөз сөйлеуге даярланудың әдістемелік сатылары – 295
- Шаршы топ алды шешен сөйлеуге әзірлік кезеңіндегі тірек сауалдардың орны – 91
- Шәкіртті тұлғалыққа баулу құралы – 74
- Шеберліктің белгісі – түрлі әдісті болу – 14
- Шеберліктің белгісі – түрлі әдісті болу – 18
- Шешен – маманның этикалық мәдениетін қалыптастыру мәселесі – 111 Шешен сөйлеу мәдениетіне баулу мәселесі – 63
- Шешен сөйлеу негізі – шешендіктануды меңгеру – 92
- Шешен сөйлеуге баулу мәселесі туралы – 75
- Шешен сөйлеуге қатысты тірек сауалдар мен алғы мақсатты жүйелеу мәселесі – 120
- Шешен сөйлеудің логикалылығы – 161
- Шешендік өнер курсының бағдарламасы – 76
- Шешендік өнер туралы немесе сөйлеу мәдениетінің кейбір қағидалары – 162
- Шешендік өнердің қажеттілігі неде? – 163
- Шешендік өнер-жастар көркі – 316
- Шешендік сөз құрылымы мен тезистің жүйеленуі – 128

- Шешендік тағылымы – 191
- Шешендік шежіре – рухани байлық көзі – 93
- Шешендік-рухани байлық – 382
- Шешендіктану – 129, 217
- Шешендіктану ғылымы туралы – 94
- Шешендіктану ғылымының қажеттілігі неде? – 252
- Шешендіктану ғылымының танымдық жүйесінің кейбір аспектілері – 296
- Шешендіктану және кәсіби маманның сөйлеу мәдениеті – 253, 270
- Шешендіктану курсына оқытуда студенттерді сөздікпен жұмыс жасай білуге үйрету әдісі жөнінде – 95
- Шешендіктану мектепте пән ретінде енгізілуі керек – 254
- Шешендіктану негіздерін оқыту әдістері – 96
- Шешендіктану негіздерін оқыту ұстанымдары – 97
- Шешендіктану негіздерін оқыту формалары – 98
- Шешендіктану пәнін оқыту арқылы студенттерді шешендік іс-әрекетке баулу амалдарының жіктелуі – 99
- Шешендіктану пәнін оқыту арқылы шешен сөйлеуге үйретудің логикалық аспектілері – 100
- Шешендіктану: теориясы мен практикасы – 344
- «Шешендіктану» – 383
- Шешендіктануды оқыту арқылы риторикалық мәдениетке баулу – 271, 272
- Шешендіктануды оқыту арқылы риторикалық мәдениетке баулу сабақтары – 255
- Шешендіктануды оқыту негізінде оқушыларды риторикалық мәдениетке баулу сабақтарының фрагменттері – 297, 298

Шешендіктануды оқытуға қазіргі тілтану ғылымдарының қатысы – 101

Шешендіктануды оқытуға лингвистика ілімінің қатысы – 164

Шешендіктануды оқытуда «шешен – студенттің» этикалық мәдениетін қалыптастыру аспектілері – 102

Шешендіктануды оқытуда студенттерге аудитория ерекшелігін есепке алу амалдарын ұғындыру мәселесі – 103

Шешендіктануды оқытуда сыни тұрғыдан ойлау мәселесі – 111, 121

Шешендіктануды оқытудың әдістемелік жүйесін әзірлеу мәселелері – 104

Шешендіктануды оқытудың белсенді формаларын іріктеу жайы – 165

Шешендіктануды оқытудың ғылыми-әдістемелік негіздері – 77, 105

Шешендіктануды оқытудың кейбір лингвистикалық қырлары – 166

Шешендіктануды оқытудың педагогикалық негізіне қатысты мәселелер – 167

Шешендіктануды оқытудың психолінгвистикалық аспектілері – 106

Шешендіктануды оқытудың психологиялық иірімдерін барлау нәтижелері – 107

Шешендіктануды оқытудың тиімді әдістері мен жұмыс түрлері – 168

Шешендіктанудың қажеттілігі неде? – 256

Шешендіктанудың лингвоқұрылымдық жүйесіндегі өзге ғылымдардың орны – 273

- Шешен-лектор профессиограммасы – 130
- Шешен-лектордың кәсіби қалпын қалыптастыруға қатысты шешендік іс-әрекеттің әдістемелік қағидалары – 108
- Шешен-лектордың кәсіби қалпына қойылар талаптар – 131
- Шымырлыққа шындалу – 2
- Іскер мамандардың бұқаралық ақпарат құралдарымен қарым-қатынас жасау қағидалары – 218
- Іскер маманның шаршы топ алды сөз сөйлеуге даярлануының әдістемелік шарттары – 219
- Іскер маманның шаршы топ алды сөз сөйлеуінің әдістемелік қағидалары – 317
- Іскер маманның экспромт сөз сөйлеу білігі – 220
- Іскерлік қарым-қатынас әдеби туралы білеміз бе? – 274
- Іскерлік қарым-қатынас деңгейіндегі тілдік сөйлеу этикеті – 169, 170
- Іскерлік қарым-қатынастағы тыңдау мәдениетінің кейбір аспектілері – 221
- Іскерлік қарым-қатынастың этикалық аспектілері – 171, 172
- Іскерлік қатынастағы сөйлеу этикетіне қатысты риторикалық қағидалар – 345
- Іскерлік шешендіктану – 223
- Іскерлік шешендіктану қағидалары – 222
- VI сынып оқушыларының қарым-қатынас туралы түсінігін қалыптастырар кешенді тапсырмалар жүйесі – 257

Его произведения бессмертны – 318

К вопросу о месте и роли преподавания риторики в школе в повышении культуры речи школьников среднего звена – 319

К вопросу о преподавании риторики в школе для повышения культуры речи школьников – 346, 347

Некоторые аспекты научно-методической основы обучения риторике – 275, 348

О необходимости риторической культуры студентов – 320

Осторожно: перевод! – 173

Речевое событие как основная единица речевого общения – 384

Человеческое слово могуче... – 321

Чтоб инженером-педагогом ты был – 276

Teaching of rhetoric in secondary schools for improving of student speech culture – 349, 350

БІРЛЕСІП ЖАЗҒАН АВТОРЛАР КӨРСЕТКІШІ

- Аралбаева Ф.Ж. – 247
Әжіғалиев М.Қ. – 193, 194, 197, 198, 199, 239
Бекеева Ш.Б. – 300
Дүйісмағанбетова А.М. – 231
Ержақыпов М.С. – 258, 269, 274, 280
Жексенғалиев Б.Ө. – 301
Иманғалиев А.С. – 341
Иманғалиев А.С.– 305
Қайырғалиұлы Т. – 31
Қарекенов М.А. – 219, 221
Қуанов Қ. – 27
Қыдыршаева Д.А. – 337
Қыдыршаева Қ.С. – 246
Меңлібекова Г.Ж. – 74
Мұханбетқалиев А.С. – 320
Мұханбетқалиев Ә.С. – 197, 319
Оразбаева Ф.Ш. – 76
Оралбаева Н. – 68
Сәлімқызы Р. – 39
Семғалиева А. – 251
Сұлтаниязова И.С. – 249, 250
Төлегенова Д.Қ. – 110, 144, 174, 222
Шарабасов С. – 45, 53
Ізмұхамбетова І. – 257

МАЗМҰНЫ

Оқырмандарға.....	3
Педагогика ғылымдарының докторы, профессор Абат Сатыбайұлы Қыдыршаевтың өмірі мен қызметінің негізгі кезеңдері.....	4
Профессор Абат Сатыбайұлы Қыдыршаевтың ғылыми-педагогикалық және қоғамдық қызметінің қысқаша очеркі.....	23
Профессор А.С. Қыдыршаевтың өмірі мен қызметі туралы әдебиеттер.....	43
Еңбектерінің хронологиялық көрсеткіші.....	46
Оппоненттігімен қорғалған докторлық диссертациялар.....	98
Оппоненттігімен қорғалған кандидаттық диссертациялар.....	98
Ғылыми жетекшілігімен қорғалған кандидаттық диссертациялар.....	100
Ғылыми жетекшілігімен қорғалған магистрлік диссертациялар.....	100
Еңбектерінің әліпбилік көрсеткіші.....	102
Бірлесіп жазған авторлар көрсеткіші.....	119

**ҚЫДЫРШАЕВ
АБАТ САТЫБАЙҰЛЫ**

Қазақстан ғалымдарының биобиблиографиясы

Басылуға қол қойылды 2013 ж.
Тиражы 200 дана

«Ғылым ордасы» РМК баспаханасында басылды
Алматы қ., Құрманғазы к., 29